

ס פ ר

יסוד מורא וסוד תורה

על המצות וסדר למוד

ח ב ר ו

החכם הכולל הפילוסוף האלקי
רבינו אברהם אבן עזרא

הספר היקר הזה נדפס ראשונה בקושטא
שנת ר"צ ומאז נדפס הרבה פעמים
נתוסף כאן גם אגרת ששלח השבת לרבינו כידוע

נדפס מחדש ע"י הוצאת מקור בע"מ
ירושלים, תש"ל

אגרת שבת

אגרת שש"ח השבת להרב ר' אברהם אבן עזרא ז"ל להוכיח כי תחלת השבת הוא בערב יום שלשני ואז היה האבן עזרא בעיר לאנדאן טרינת בריטאניא ע"י שבט יהודה גזירה י"ח :

מאלד ואתהן ידי וולויא הספרים הולא אל אור הלכנה והנה כתוב שם פירוש ויהי ערב ויהי צוקר והוא אומר כאשר ה"י צוקר יום שני עלה יום א' שלם כי הלילה הולך אחר היום רביעית בעשרת הדברים : וכמעט קרעתי ברית עולם לכל דורות ודורים : כגדי וגם קרעתי וכן כתוב בראשית כ"ג ספרים : זה הפירוש כי למען אהיה סופת להורים : אמרתי עוב להלל ומרנוע לעם שוכני קברים : שבת א ח ת וששים בי זקנים עם שערים : ולא יהללו ישראל ובי לא יספרו על מות ישירים : שבתות הרכה אם והגרים אשר הם בשערים : יראו זה הפירוש בסוסים וחמורים ושוורים : הרע גם נהי' כלנו וגם יבדיו חשובים כנוזרים : לעג וקלם בעיני ביומו נפתחו מאה שערים : הגוים ואתאפק ונכון מצוי חפץ ודבר דבר : כעבור כבוד שבת למען שמרתי מאד מימי נעורים : ואלדור נדר אסתן אשר הובא אליך הספרים : שנת לעיני אחר ואיך תחשה ולא תדור נדרים : לאלת יום הקדוש ותשפחה א"י בר עברים : עד שאכתוב אגרת ארוכה לבאר את ראשית יום התורה ולהסיר פתומוקש כי כל ישראל הפרושים גם הנדיקים עמהם יודעים כי לא נכתבה פרשת בראשית מעשה השי"ת ככל יום רק כעבור שידעו שומרי התורה איך ישמרו השבת כאשר שבת השי"ת לפפור ימי בראשית והנה אם יהיה סוף הששי עד צוקר יום השביעי ה"י לנו לספור הלילה הבא הנה זה הפירוש מתעתע כל ישראל כמורה וכמערכ גם הקרובים גם הרחוקים גם החיים גם המתים והמאמין בפירוש זה השי"ת ינקום נקמת השבת ממנו והקורא אותו בקול גדול תדבק לשונו לחבו גם הסופר הכותב אותו בפירושי התורה ידו יבש תיבש ועין ימינו כהה תכהה ולכל בני ישראל יהיה אור :

שנת ארבעה אלפים ותשע מאות ותשע עשרה כה"ל ליל שבת בארבעה עשר להודש טבת ולמי אברהם הספרדי הנקרא אבן עזרא הייתי בעיר אהת מערי האי הנקרא קלה הארנון שהוא גבול שביעי מנבולות אני שבת עשרת דת יקרים ארנון נוסבת, ואני ובין השם ובין בניו אני אות הייתי ישן ושנתי ובי כל מעשיו כלה אלהים ערכה עלי ואתה ולא ירד או סן כהלום והנה עומד אני עונג לחיים על האדמה לנגדי כמראה גבר אני הדות זכרים גם נקבות וכידו אגרת תואמר התומה ויען ויאמר אלי קה זאת השקט ימצאו עבד ואמה יניחון כל בהמותיהם ביד איש האגרת ששלחה ובר משכיר ביניו הוא יקדש אליך השבת וקוד בצ"ע יום ימצאו שערי תבונה ואשתחווה להי מכובד מעשות דרך ואכרך ה' אשר ושמתוך מכל אשם כדלני זה הכבוד בוקנותך שגנה נמצא בכך ואתשנה בשתי ושם כתוב דהר"ר יום שביעי ידים וידי נטפו לחבר אגרת דרך האסונה מור ואקראנה ותהי כפי כדש למתוק, איך בקראי העורים הם לבי בקרבי וכמעט ילאה נפשי ואשאל העומד לנגדי מה פשעי ומה הטאתי כי מיום שידעתי את השם הנכבד והנורא אשר בראני ולמדתי מנותיו לגולם אהבתי את השבת וצטרס בואה הייתי יואל לקראתה בכל לבי גם בלאתה הייתי משלה אותה בשמחה ובשירים ומי ככל עבדיה כאמן כמוני ומדוע שלחה אלי זאת האגרת : ויען ויאמר אלי ליר השבת הוגד הוגד לה אשר הביאו תלמידך אל ביתך אתמול ספרים ופרושים על התורה ושם כתוב להלל את השבת ואתה תאזור כעבור כבוד השבת להלחם במלחמת התורה עם אויבי השבת ולא תשא פני איש, ואיך ותתפעס רוחי עלי וגפשי נכהלה מאלד

רבינו אברהם בן רבי מאיר אבן עזרא נולד בשנת ד"א תתנ"ב בעיר טולידה אשר בספרד, ויהנה מנעוריו בתלמוד ובכתבי הקודש ושם לבו לדעת כל החכמות, ובשרונו עור לו עד שהיה פייסן גדול חכם לב והכם הרזים רעיניו יקרים משוכצים בחרושים, והענק הגדול הזה קבץ בו כל תעלומות חכמה וכל הסדעים אשר נודעו מימות עולם עד ימי חייו, והיה איש עני יודע מחסור וכל מה שעמל להחיות את נפשו לא הועילו כי ההצלחה פתה לו עורף, ע"ז תעורנה הצלותיו יגלגל וסולות במעמדם נטו במהלכם לסולדתו, אם יהיו נרות סחורתו, לא יאסוף שמש עד מותו, — איננו הצליח ולא אוכל כי עתוני כוכבי שמי, לו אהיה סוחר בתכריכין לא יגעון אישים כל ימי. ע"כ אלץ לעסוק בחכמת חזון הסולות ומוה כלכל את נפשו עד הארבעים וחמש לימי חייו, וכן אחד היה לו ושמו יצחק, וכראותה אבן עזרא כי בסולדתו אין לו הצלחה ויקח כלי גילה הוא ובנו ויצאו את ספרד וילכו למרחקים, וכימי הגדודים חבר את ספריו ובדרך מסעו רכש לו ידיעות רבות וסיבב את מצרים בכל ופרס עד שהגדיל חכמתו על כל בני דורו, וגם בגלותו לא מצא מנוח ויסע לאפריקה הצפונית ושם עזר לו המשוור, כן עמרו כי מצא חן בעיני ואח"כ כאשר בא לרומא נח מעט מעמלו ויעבוד עבודתו הספרותית והימים ההם היו ימי היותר טובים בחייו, ושמה ביאר התנ"ך לתלמידיו וגם חבר המאונים בדרך שפתינו ויסע משם עד בזאו לעיר לוקא באיטליה וביאר שם את "ישעיהו" ואת יתר המקרא, ובהיותו בלונדון בשנת תתק"ח חיבר שם הספר "יסוד מורא" ובא לו שם החזון, אגרת השבת הידוע ע"ש, ובגלותו פרסם החידות והפתגמים שלו הנחמדים לכל רואיו, עד אשר ר"ת ז"ל נתן הבטוי עליו, אני עבד לאברהם למקנה ואקוד ואשתחיה לאפיו, וסי לנו גדול מהרמב"ם ז"ל אשר כתב ב"אגרת" לבנו רבינו אברהם לחבב את ספרו ראב"ע ושלא ילמוד שום פי רק פי הראב"ע ז"ל כי הוא בשכל הישר דן ונקי והכריז נעים ע"ש, ונפטר בחדש אדר א' על גבול ספרד, ונקבר בארץ ישראל (יוחסין וצ"ד) ושני חייו חמש ושבעים שנה ובעת פטירתו קרא על עצמו, ואברם בן חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן" — אף של עולם, והיא שנת ד"א תתקכ"ז לבריאת העולם, וכבר לא ישבח לנצח.

הקדמה לספר יסוד מורא לרבי אברהם בן עזרא

ראה ספר שמו נקרא.

לְאַבְרָהָם בֶּנוֹ מְאִיר

סִפְרֵי אֲבִן עֶזְרָא

אמר אברהם המחבר הנה נא הואלתי לרוב ריצוני להאריך, כי ליסוד מוסר אני צריך, ובעור משפיל ומרים, אשר שנים עשר שנים, ואומר בתחלה כי אין מותר לאדם מן הכהמה, כי אם בנשמה העליונה החכמה, היא שתשוב אל השם הנכבד אשר נתנה, כי למען הראותה הונאה כגויה ללמוד מעשה אדוניה ולשבור מצותיו, וכל חכמה תחיה את בעליה, והחכמות הם רבות, וכל אחת מועלת וכולם כפעולת הסולם לעלות אל חכמת האמת, אשרי מי שנפקחו עיני לבותם, ונתרו אל השם ואל טובו באחריתם.

יסוד מורא

א

השער הראשון יש מטשכילי ישראל שכל חכמתם כרעת דברי המסורת וסימניהם הנכבדים ורסויהם היקרים, וכל טתום ופתוח קרי וכתוב, וחסר ויתר, ואותיות גדולות וקטנות ותלויות ונקודות עליהם, ומספר המסוקים והתיבות והאותיות בכל ספר וספר, והאמת כי יש שכר לעולות בעלי המסורת שהם כשומרי תומות העיר, כי בעבורם עמדה תורת השם וספרי הקודש על מתכותם בלי תוספת ומגרעת וטוב הוא למשכיל שיבין קצת דבריהם וישים לבו להתבונן טעמי הספרים כי התיבות כגויות והטעמים כנשמות, ואם לא יבין הטעמים כל יגיעו שוא ועמל ורות, והוא נמשל למי שיש בידו ספר רפואות ותוא מיגע עצמו לספור כמה רפין בספר וכמה טורים בכל דף ודף וכמה אותיות בכל טור, ומזאת היגיעה לא יוכל לרפאת טוור, והנה חכם המסורת שלא למד חכמה אחרת דומה לגמל נושא משי והוא לא יועיל למשי גם המשי לא יועילגו.

ויש אחרים שחכמתם דיקות הלשון לדעת הכנינים ומחלוקותיהם והאותיות המשרתים והשרשיים והשמות והפעלים העומדים והיוצאים שהם על דרכים רבים ואותיות הטעמים והמלות ואיך ידביקו הפעולים, ובאמת כי היא חכמה מפאורה כי ידעו בעליה לדבר לשון צחות במכתבו או בחרויו, גם טעמים רבים הם סצורשים סדרך הלשון, גם מצוה כמו (א) ואהכת לרעך כמוך שאיננו כתוב את רעך כמו ב), ואהכת את ה' אלהיך, והעד הנאמן שהוא כתוב על הגר ג) ואהכת לוכסוך, ואין להשיכר) ואהכתם את הגר כי אין שם כמוך, והטעם דבק בכתוב למעלה כאשר פרשתי כמקומו, והאמת כי טוב הוא למשכיל שילמוד מזאת החכמה רק לא יתעסק בה כל ימיו לקרוא ספרי ר' יהודה המדקדק הראשון וי' ספרי ר' מרינוס וכ"ב ספרי ר' שמואל הנגיד, ועל כאלה אמר שלמה (ה) עשות ספרים הרבה אין קץ.

וייש אחרים שהוגים תמיר בתורה ובנביאים ובכתובים גם תרגומם כלשון ארמית והם תושבים בלבם בעבור שיחפשו טעמים כפי יכולתם שעדו אל סדרגה עליונה והאמת כי התורה מקור חיים והיא יסוד כל המצות רק אין כח במשכיל לדעת מצוה אחת תמימה מן התורה אם לא יעמוד על דברי תורה שבעל פה כי כתוב בשבת (ו) לא תעשה כל מלאכה ומי יפרש לנו כמה מלאכות ותולדותיהן ומדות הסוכה וכמה היא האונאה, והכלל כל המצות צריכות פירוש מקבלת האכות ואף כל המועדים אם הם תלויים במזלד הלכנה האמצעי או המתוקן או על פי המרחק שהלכנה נכונה להראות, או על פי מראה העין, והשנויים רבים מפאת האורך והרוחב וקשת המראה כפי מרחב הארץ וכפי גלגל נטות הלכנה לימין קו המולות או לשמאלו, ועל איזה מקום הוא חשכון המולד כי הנה בין ירושלם ובין זו האי ר' שעות ישרות שהשמש וזרחת עליהם כתחלה כראיות גמורות מחכמת המולדות, ועוד מצות רבות לא נדע פירושם מן התורה כי אם סכרא כמו (ז) ומלתם את ערלת לכבכם, גם טוב הוא לדעת המקרא כי מצות רבות נלמוד מדברי המקרא כמצות (ח) לאתאכלו על הרם מדברי שאול ט) ולא יומתו אכות על כנים מדברי אמציה, רק קטון הוא התועלת כנגד היגיעה לדעת שמות ערי ישראל ודברי השופטים והמלכים ובנין הכית הראשון והעתיד להיות ודברי הנכואה שעכרו

(א) ויקרא י"ט, (ב) דברים ו' ג) ט"ז, י"ט, (ד) דברים י"ה (ה) קהלת י"ב, (ו) שמות כ"י (ז) דברים י"ח (ח) ויקרא י"ט, ט) דברים כ"ד.

קצתם, ויש מהם עתירות שנוכל לחקנם ויש שנשש בהם כעורים קריר זה אומר ככה וזה אומר ככה ואילו היינו יודעים ספר תהלות שהוא כולו זמירות ותהלות אף על פי שנאמר ברוח הקודש אין בו נכואה לעהיר וככה איוב וספרי שלמה ע"ה והמגלות ועורא וככה לא נוכל לדעת ספר דניאל מתי יגיע הקץ כי הוא לא ידעו כאשר פירשתי במקומו ואם נביט יוסם ולילה ככל אלה לא תעלה כידענו דעת מצוה שנוכל לנתול כעבורה חיי העולם הכא על כן אמרו א) על לימוד המקרא מרה שאינה מרה, רק טוב הוא למשכיל שיתכונן מוד לשון הקרא מהמקרא כי סמנו תוצאות חיים להבין יסוד התורה וסוד המורה גם התרגום מועיל אף על פי שאיננו כולו על דרך פשט: ויש חכמים רבים שלא למדו מסורת גם דיקות הלשון בעיניהם הכל גם לא קראו מקרא אף כי המעטים רק מימות הנעורים למדו התלמוד שהוא פירוש המשנה והם על דרכים רבים וכולם על דרך נבונה כי מהתלמוד נדע כל המצות אשר יעשה אותם האדם וחי בהם רק אין נכון למשכיל להיותו ריק מחכמת המקרא כי כאשר ימצא בתלמוד כתוב שנאמר לא ידע כאיזה ספר הוא ואם הוא על דרך פשט או דרש או אסמכתא בעלמא, כי מרוב חכמתם ופולפולם יוציאו דבר מתוך דבר והם ידעו הפשט יותר מכל הדורות הבאים אחריהם. והנה מי שלא למד המקרא לא ידע לקרות הפסוק, גם צריך הוא שירעל דיקות הלשון כי הוא ידריכנו להתכונן בתורה דברים דכים שלא פירשום קרמונינו שהיו חכמים גדולים ככל חכמה ובהאים אחריהם לא יכינו רק דכריהם המפורשים. גם יש כתלמוד דברים לא ידעו פירושם כמו בחכמת ראש השנה שבא פעמים בארוכה וסוד נולד קודם מצות ולדין ולדינהו. ואין יכולת כמשכיל לדעת כל זה אם לא ילמוד חכמת הסולות וידע מהלכי החסה והלבנה גם לא ידע חכמת המולות אם לא ילמוד בתחלה חכמת המדות כי היא כמו סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה ובעמדו על המולות והתקופות או יכיר מעשה השם הנכבד וככה אמרו ז"ל ב) כל מי שאינו חושב בתקופות וסולות עליו הכתוב אומר ג) ואת פועל ה' לא הכיפו. ועוד אם לא ידע חכמת המדות לא ידע ראיות המדות בעירובין גם ארכעים ותשעה מדות של ר' נתן. ולא יבין המשכיל איך תרמה נשמת האדם אל כוראה בחמשה דברים אם לא ילמוד חכמת הנפש ולא ירענה אם לא ילמוד בתחלה חכמת תולדות השמים והארץ והיא עמוקה מאד. גם צורך יש למשכיל שידע חכמת ההגיון כי היא מאוני כל חכמה וכבר הנהירונו קרמונינו ד) הוי שוקר ללמוד תורה ודע מה שתשיב לאפיקורוס: ויש בדברי רבותינו דברים רבים צריכים ראיות ופירוש כמו ה) הנעור כלילה ו) ונתתה מים זה מחכמת התולדות, ודבר אגרת בת מחלת משפטי המולות. ודבר הלבנה שהלשינה על החמה מחכמת המולות. וככה דברים רבים במקרא צריכים פירוש כמו שהזכיר קהלת הארבעה שרשים שהם שמים וארץ ורות ועפר והנה ו) וזרח השמש כנגד שמים ז) והארץ לעולם עומדת ו) וסוכב סוכב הולך הרוח ואיננו כא כלל ז) וכל הנחלים הולכים אל הימואלה ארכעתם נזכרים בפרשת בראשית ח) את השמים ואת הארץ ורות אלהים מרחפת על פני המים, וככה ט) מי מרד בשעלו מים ושמים בורת תכן כל בשליש עפר הארץ מי תכן את רוח ה'. וככה י) נוטה שמים כיריעה יסד ארץ על מכונה עושה מלאכיו ורוח המקרא במים, וככה יא) כונם כנדמי הימיראו מה' כל הארץ וככה הזכיר יא) כדבר

א) ב"מ ל"א, ב) ש"ז ע"ה. ב) כ"ט ל"א, ג) י"ג ע"ה. ד) ח"ב, ה) ש"ז ע"ה. ו) ש"ז ע"ה. ז) ש"ז ע"ה. ח) ב"מ ל"א, ט) י"ג ע"ה. י) ח"ב, יא) ש"ז ע"ה. יב) ש"ז ע"ה.

סוד מורא

ג

ה' שמים נעשו וברותפיו כל צנאם וככה א) לעשות לרוח משקל ומים תכן כמדה כי הוא לקצות הארץ יביט תחת כל השמים יראה, וככה ב) מי עלה שמים ויורד מי אסף רוח כתפניו מי צרר מים כשמלה מי הקים כל אפסי ארץ. וככה כתוב ג) ארוכה סארץ מדה ורחבה מני ים, וכתוב אחר (אומר ד) תתכוננת עד רחבי ארץ והכל נכון למשכיל, וככה דברים רבים כאשר נזכר בסוף ספר תהלות. כי אש וכרד מהארץ וזה אמת בראיות ברורות וככה המים על השמים ואיך הם המאורות ותכונתם ברקיע אחד והכל אמת. והכמי התלמוד כדורנו על דרכים רבים, יש הוגה בו לרעת האיסור וההתר ויש מי שידע המדרשים גם הוא יחדש אחריהם ויבקש מעם לבל מלא וחסר. ועתה אומר כלל, דע כי הנביאים אינם שומרים המלות בעצמם בשנותם הדבר רק הטעמים שומרים לברם שהם העיקרים כדברי אליעזר ה) הנמאיני השקיני. ויצחק אמר 'לעשו ו) כעבור תכרך נפשי בטרם אמות ורכקה אמרה ואברככה לפני ה' לפני מותי, ובהלום ז) ימות מראה זיפות תואר ובפתרון לא נאמר כך, ונאמר לבלעם ח) ארה לי והוא אמר קכה די, וכדברי משה ט) וישלח מלאכים אל סיחון אעברה כארצך לא נטה בשדה ובכרם ומשה שינה ואמר לא נעבור בשדה. וכתוב י) ועתה הניחה ליויחראפי בהם ואכלם ומשה שינה ואמר הרף ממני ואשמירם ואמחה את שמם וכהנה רבות. והנה בעשרת הרכרים יא) וזכור יב) ושמור יא) ולא תחמוד יב) ולא תתאוה יא) ועד שקר יב) ועד שוא. אכני שהם כלא וי"ו ומשה שינה שיהא בו"ו. גם לא תנאף בכה ותוספת ומנערת והמשכיל יכין, ויש הוגה בתלמוד להתפאר על כן כל עסקיו בסדר נזיקין גם הוא מקבל שכר להורות הפתאים וליישר המעוותים רק אם היו כל ישראל צדיקים לא היו צריכים לסדר נזיקין. ועוד כי יש מצות שאינם חייב לכל רק אחד לברו יכול להוציא את הרכים כמעביר שופר ביום הכפורים ויום הזכרון ועולת התמיד ומוספים ופרשת הקהל וככה שופט אחד יספיק לישר כל מעוות במקום רבים והארם חייב לתקן עצמו ולהכיר מצות השם שכראוהו ולהכין מעשיו אז ידע בוראו. וככה אמר משה יג) הודיעני נא את דרכיך אדעך. והנביא אמר יד) אל יתהלל חכם כחכמתו אויו חכמה שתהיה כי אם כואת לכדה ומה היא השכל וידוע אותי וכתוב כחורה טו) וידעת היום והשבות אל לכך. ואמר דוד טז) דע את אלהי אביך ועבדהו אחר כך כי כעבור זה נברא האדם. ואחר שתקן עצמו יתקן אחרים אם יוכל והנה קדמוניו ז"ל היו יודעים סוד המרכבה ושעור קומה וחלילה חלילה שרמות יעדכו לו רק דבריהם צריכים פירוש כדברי התורה יז) נעשה אדם בצלמנו כדמותנו. וכנבואת יחזקאל יח) כמראה אדם עליו מלמעלה ואמר מראה מתניו ולמטה, וכמוף זה הספר ארמונו לך זה הסוד. ויש מהנאונים שחבר ספר וקראו ספר היחוד על דעת אנשי המחקר ומעטים הם הרכרים הנכונים בו כי פירוש חכם לעצמו כאומר לא ידענו כי היודע איננו דעת ולא יודע גם כבוד שהשם ברא העולם בתפץ מחדש והכלל איך יתפש אדם לדעת נשגב ממנו והוא לא ידע מה נפשו ומה גיתו. רק היודע חכמת התולדות וכל ראיותיה וחכמת המכטא לדעת הכללים שהם שוכרי החומות וחכמת המזלות בראיות נסורות מחכמת החשבון וחכמת המדות וחכמת הערבים אז

א) איוב כ"ה ב) משלי ג) איוב י"א ד) איוב ל"ה ה) בראשית כ"ד ו) כס כ"ז
ז) כס מ"ה ח) במדבר כ"ב ט) כס כ"א י) שמות ל"ב יא) כס כ"י יב) דברים ה' יג) שמות ל"ב
יד) ירמיה ט"ז טז) דברים י"א טז) דה"א כ"ה ז) בראשית א' יח) יחזקאל א'

יוכר לעדות אל מעלה גבוהה לדעת סוד הנפש ומלאכי עליון והעולם הבא מהתורה ודברי
 הנביאים ומדברי חכמי התלמוד ויחכם ויבין סודות עמוקים שנעלמו מציני רבים וקצתם אפרש
 והגאון רבינו סעדיה חבר ספר כאמונות ויש בו שערים שאין שעור לדבריו. ועתה אשוב
 לדבר על המצות על פי אשר תשיג יד דעתי. והשם יורני כדרך הישרה ומי כמוהו מורה:
השעור השני מה נכבדה חכמת המכטא וראשיתה דעת הכלל השפל הקרוב אל הכלל הגבוה
 כולל כללים שפלים ופרטים והנה נקרא הכלל השפל הקרוב אל הכלל הגבוה
 מין גבוה והקרוב אל הפרטים מין שפל. והנה הכלל הגבוה כמו גוף כולל האכנים והכוכבים
 והמחכות והצמחים והחיים. והנה החי מין גבוה כולל העוף והבהמה והאדם והדג. והאדם
 מין שפל כולל ראובן ושמעון. ומצאנו מספר העוף האמורה בפרשת שמיני עשרים ובפרשת
 ראה אנכי אחד ועשרים וקדמונו אמרו ראה זו דאה וכן איה היא דיה. ורבי מרינוס הקשה
 אם איה היא דיה מה מעם לספרה פעמים. וחכמינו אמרו כי הוכירה הכתוב כשתי לשונות
 שלא ליתן פתחון פה. אם כן יזכיר שמות כל עוף ככל לשון והשם לא דבר רק לשון שיכינו
 העם וזהו האמת, ותירוץ זאת הקושיא מהכמת המכטא כי איה שם מין גבוה כולל דיה וראה
 כמו (א) ואת הצפור לא בחר כולל תור וגזול או שיאמר הכתוב (ב) וגשמו כמות ישחק וכמקום אחר
 (ג) ונשמרו כמות און ועוד כי שתי אותיות נלקחות מן דאה. על כן ככל חכמות וככל אומנות
 אין אדם מכקש לדעת הפרטים כי אין בה כאדם לדעת תכליתם וכמה מספרם כי לא יעמדו
 רגע אחד על מתכונת אחד לעולם כי יאכרו תמיד והכללים עומדים לעולם. וצורך גדול היה
 לי להזכיר דבר הכלל קודם שאדבר על המצות בעבור שראיתי כמה חכמים סופרים שש מאות
 ושלוש עשרה מצות על דרכים רבים. יש מהם שספר כשול גדי פעם אחת ויש שספרו כגי'
 מצות כנגד שנכתב גי' פעמים וחכמינו ררשוה ורבית ככה. ויש מי שיספור הכללים והפרטים.
 ויש שסופרים פעם הכללים לכדם ופעם הפרטים לברם. ויש שסופרים מצוה אחת שכאה כשתי
 לשונות והטעם אחר. ועל דרך מחקר האמת אין קץ למספר המצות כאמרו המפורר לכל
 תכלה ראיתי קץ רחכה מצותך מאד. ואם נספר העיקרים והכללים ומצוה שהיא עומדת לעד
 אין המצות עשירית משש מאות ושלוש עשרה. והשם הנורא יודע תום לבכי כי לא חכרתי זה
 הספר להראות כי עמדתי על חכמות ושנגלו לי סודות להתפאר גם להשיב על הקדמונים כי
 ידוע ידעתי שהיו חכמים ויראי השם ממני גם כדור הזה חכמים גדולים מאד רק חכרתי
 לנויב שלמד לפני ספרים שחכרתי לו ומרוב אהבתי אותו חוגעתי נפשי לכתוב לו ספר
 כמצות כי ראיתי כי הוא איש אמת וירא את ה' מרבים: יש כלל גבוה כמו (ד) לשמור את כל
 מצות ה' כולל עשה ולא תעשה, ומלת (ה) ועברתם את ה' אלהיכם כוללות כל מצוה עשה שהם כלב
 וכפה ובמעשה שהם עקרים או זכר להם. ומלת (ו) ליראה את ה' כוללת כל מצות לא תעשה והיא יצאה
 כמלת עשה והטעם כשומר עצמו מנעת אל ערוה כעבור יראתו מה' כעבד שירא מאדונו לעשות רע
 והוא רואהו בעיניו כי יש אחרים הנמשכים אחר תאותם שלא יפתרו כעבור המלך אולי יודע
 הדבר לו או כעבור שם דע ודופי וחרפה ומלת (ז) אחריה' אלהיכם תלכו כוללת לעשות חסד וצדק

(א) בראשי' סי' (ב) עמוס ז' (ג) הושע י" (ד) דברים י" (ה) ויקרא כ"ג
 (ו) דברים י"ד (ז) שם י"ג

יסוד מורא

ה

ולאהוב שלום. ואמר הנביא ע"ה א) כי אם עשות משפט ואהבת חסד וזה כולל כבר את אביך ולא תרצה ולא תנאף ולא תגנוב ולא תענה כרעך ולא תגזול ולא תחמוד ולא תכחשו ולא תשקרו ומרבר שקר תרחק ולא תהרר פני גדול ולא תקח שוחד ולא תעשוק את רעך מאוני צדק ולא תלין ולא תקום ולא תטור ואיפה ומצות לעני ולגר אם כסף תלוה את עמי כל אלמנה ויתום לא תקנון לא תונו ורבים ככה והצנע לכת בולל כל דרך וחוק ותורה שהורנו השם; ויש מצות רבות עברו ומה צורך למפרסם בשש מאות כמו אגודת אוזב ואתם לא תצאו אל יצא איש ממקומו ללקום מן ולא תותירו ממנו היו נכונים ומעשה המשכן ונסיעתו והדגלים ושלוח הטמאים ויד ויתר במחנה וצאת על האויב שבלה זכרם והברכה והקללה ומובח בהר עיבל ולסידר האבנים ולכתוב התורה וערי סקלט ומלחמת עמלק: ויש שהיו מצות על משה לכדו כמו מובח אדמה שברת ברית עם ישראל ולפסול הלוחות ולהקים המשכן ושבעת ימי המלואים ולמסוח המשכן ואחיו ובניו ולתת האורים והתומים על החושן ולשים לוחות הברית בארון ודבר נחש נחשת וככה מצות אחרות כמו רקועי פחים ושיתנו הבהנים התורה מצד הארון מחויץ וצנצנת המן ומטה אהרן; ויש מצות שיש להם כלל גבוה כמו ב) איש איש אל כל שאר בשרו והשפל ערות אב ואמה והל אמך הוא על כן הוא אומר שאר אביך שאר אמך היא וסופרי המצות ספרו כל לאו בעריות בעבור שישבהם שמשפטם משונה בבית דין. ומלת כרת כוללת הכל. והנה חשבו איסור כל בהמה טמאה ועשרים מיני עופות וכל שרץ הארץ ושרץ העוף ושקץ המים מצוה וידענו כי טומאת השמונה שרצים חמורה ובעבור שיש סימן אחד בשר לחזיר ולשפן ולא רנבת ולגמל הוצרך לומר ג) ובנכלתם לא תגעו והטעם כי אתם קדושים אל תגעו בכל נבלה שהיא טמאה אתכם וככה כרג ד) ואת נבלתם תשקצו והנה הזכירם כשאר הנבלות ואין על הנוגע כרת ולא מלקות; ויש מצות לא תעשה שאם תעבור הלאו עשה זה והפטר כמו ה) לא תותירו ממנו עד בקר אם תוכלו ואם נותר ישרף באש ואם לא יותירו אז יותר מובח, וככה ו) יכמה יכא עליה איננה מצות חיוב רק אם ייבם אז טוב לו לקבל שכר ואם לא יחמוץ ליבם לא יכריחנו בית דין. ויש דרך כלל אחר בעריות יש אסור במין ויש שאיננו מהמין כמשכב זכר באדם ובמין הכהמה גם העוף בכללה כי הכתוב דבר על ההווה יותר כמו ז) ויזכור אלהים את נח ואת כל החיה והבהמה כי הם נכבדים שנולדו עמו כיום אחד וכן ח) נפל שמה שור או חמור כהווה שנמצא יותר, וככה משפט המוס והפרד והגמל. גם אסור בנקבה כשאיננו מהמין כמו הכהמה גם איסור במין לעולם באשת האב והאחות וחבת גם איסור בחיי אחר כאשת איש והיכמה ואשה אד אחותה גם איסור באשה כאשר איננה מעם השוכב ער שתשוב לתורתו כי ערפה שבה אל עמה ואל אלהיה ורות אמרה ט) עמך עמי ואלהיך אלהי והשוכב עמה ואיננה מתקדשת מטומאתה ליחד השם הנכבד נותן מורעו לע"ז גם יש איסור כמובנת להיות אשתו ככתולה ואלמנה גם יש איסור באשתו כל ימי נדת דותה וימי שבתה ברמי טומאה לזכר ולנקבה: ויש פרשיות שהם כרמות מצות ואין אחת מהן מצות חיוב כאשת יפת תואר לא התירה הכתוב לקחתה לו לאשה עד עשותו כל התנאים הנזכרים, ואל תתמה בעבור שאמר הכתוב

א) מיכה ו' ב) ויקרא י"א ג) שם, ד) שמות י"ב, ה) דברים כ"ה, ו) בראשית ה' ז) שמות כ"א, ח) רות א', ט) דברים כ"א,

א) וחשקת כה ולקחת לך לאשה כי הטעם במחשבה כדבר פרעה ב) ואקח אותה לי לאשה כפי מחשבתו שחשבוכה על בלען ג) וילחם כישראל והראיה הנמורה שאמר ד) ואחר כן תכוא אליה ובעלתה והיתה לך לאשה. והיו התנאים שיביאנה אל תוך ביתו ולא יניחנה ברכות אחר אחרי שיש במחשבתו שיקחנה ונלחמה את ראשה ועשה את צפרניה כמו הצצוער. ואין צורך להוכיח שנתחמא כפי נרה כי כתוב במקום אחר ה) אתם ושכיבם. ו) והסירה את שמלת שביה מעליה שעברה כהם ע"ז ככתוב ז) והחליפו את שמלותיכם. ח) וכנתה את אביה ואת אמה אם נהרגו או אם הם חיים וכל זה האיחור אולי לא יקחנה והלוקח כת ישראל שלא יעשה לה אלה התנאים טוב מזה החושק ואין כפרשה כולה מצות חיוב רק ט) לא תתעמר בה. וככה יש בכרכות שאנו חייבין לברך על מצות חיוב ; ויש שיכרך השם שהתיר וה כתנאי זה כמו על השחיטה, והנה אם יברך ככה בשחיטת הפסח היא מצות חיוב כמו על הסילה והשם לא צונו מצות חיוב לשחוט רק איסור לאכול כשר הי עד שישמך דמו כשחיטה לבדה לא בדרך אחרת והנה זאת הכרכה ככרכת נשואין שהוכיח שאסר העריות והארוסות והתיר את הנשואות והנה המכרך על השחיטה ובורק ומסיר החלב והגידים ומכרך השם אחר אכילתו הנה שכרו אתו ואם לא יעשה כל אלה יש עונש עליו והנה כל אלה אינם מצות חיוב כי העיקר איננו כן ואין ספק כי המתענה ומונע עצמו מאכול כשר כאשר התענה דניאל יותר שכן יקבל מהשם, וככה המתענה ככל יום ואיננו מכרך ברכת המזון. וככה הנזיר איננו חייב לקדש ולהבדיל ולשתות ארבע כוסות רק החיוב הוא לשותה. והוכרתי כל זה כעבור ששמעתי על חכם חסיד שהיה משוטט כחוצות לבקש מי שיש לו עוף שישחטנו ודעתו על הכרכה למלאות מאה ברכות בכל יום ; ויש בעלי אוהרות שהכניסו במצות לאוין שפירושם טעם כמו ולא יסור לבבו ולא ישיב את העם ולא יוח את החשן כאשר ירכסוהו או לא יוח וככה ולא ימות במלחמה ולולי הקבלה נכון היה להיות כאלה לא יסורו ממנו ; ויש שהכניסו במצות מה שהוא רשות כמו י) לגר אשר בשעריך או מכור לנכרי וככה יא) לכלב תשליכון אותו כי הטעם דבק עם ואנשי קרש תהיון לי. והנה כשר שנטרף איננו למאכלך רק לכלב השומר צאנך תשליכנו על כן נפתח למד לכלב ולולי הקבלה היה נראה ככה לעולם כהם תעכורו כי כל המצות מיד האבות קבלנום ואין הפרש בכרבי המצות בין דכריהם ובין דברי תורה כי גם הם נתונים לנו והם קבלו מאבותם ואבותם מהנביאים והכל מפי השם כיד משה. והנה אתן לך משל במצוה אחת שחשוכה שנים כמו זכור ושומר וקדוש השבת והקריאה לשבת עונג ועשות דרכים ומצוא חפץ ודבר דבר הנם מצות רבות והעיקריב) לא תעשה כל מלאכה והנה הוא חייב לזכור כל ימי השבוע מתי הוא השביעי ויהיה שמור לו והנה זכור כמו שמור וקדושו שלא יעשה בו מלאכה כדברי ירמיה והעונג הוא המנוחה מעמל הנוף ומצוא חפץ ודבר דבר מחפצו שלא שלא יביאנו לעשות בו מלאכה ובכלל האוהרות יג) ומלחם את ערלת לכבכם בכלל מצות עשה ה) וערפכם לא תקשו בכלל לא תעשה ושאלתי גדולי הדור מה פירושם ותשובהם לדחות כקנה

א) דכריי כ"א, ב) כראשית י"ב, ג) כמדבר כ"א, ד) דכריים כ"א, ה) כמדבר ל"א,
 ו) דכריים כ"א, ז) כראשית לה, ח) דכריים כ"א, ט) עס כ"א, י) עס י"ד, יא) שמות כ"ב,
 יב) עס, כ) יג) דכריים י"י.

יסוד מורא

ז

רצין כחוקם עם תלמיריהם שאין להם לב לבחון בין האמת ובין השקר והנה בעלי האוהרות דומים לאדם שסופר כמה הוא מספר העשבים הכתוכים בספר רפואות והוא לא יכיר מה תועלת ככל אחד מהם ומה יועילו לו שמותם ; ויש מהם נזכרים בספר כשני שמות והוא חושב כי שנים הם כמו א) וזכור אל תשכה. ועוד אפרש לך הפסיק במקום הראוי. וככה מצות רבות כתובות בתורה ואין איש שם על לב.

השער השלישי יש מצוה שהיא העיקר ויש לה גדרות כמו הנזיר שיויר מיין ושכר כל ימי נזרו כי היין מרבה התאוה כהסירו הדעת והנה דניאל התענה

ולא שתה יין כפסח כי מדרבנן הוא לשתות והנה השם אסר עליו החומץ ומשרת ענבים וחרצנים וזג ותקר לא יעבור על ראשו שלא ייפה עצמו לנשים והנה הטעם אם הוא נדר להיות נזיר מן היין לכדו לא יהיה קרוש לשם שלם רק יהיה עם אלה המצות הנזכרות. וככה עשו קדמונינו כיום הכפורים שחאו אסור באכילה וזהו העיקר כי כל עינוי הדבק עם נפש בכל המקרא הוא צום והיה כן כי הנפש כחה בכבר שהיא המתאוה כ) כי תאוה נפשך ג) ונפשו מאכל תאוה ד) והנפש האוכלת. והעדים כי כן הוא ה) למה צמנו ולא ראית ענינו נפשנו הטעם כפול וככה ז) הכוה יהיה צום אבחרהו יום ענות אדם נפשו ועוד ו) ונפש נענה תשביע וכבר פירשתי ענין ה) ענותי בצום נפשי למה נפתח בית בצום. ואמרו כי גם הוא אסור כשתיה כי מצאו ט) ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך תירושך ויצהרך ובדניאל י). וסוד לא סכתי. ושם תשוב להבין ולהתענות ואין זכר לנפש והנה גם הוא אסור ברחיצה והם אמרו שירחץ בעל קרי ומה נמרצו אמרי הקדמונים יא) הוי והיר כמצוה קלה כחמורה ועוד יב) כי שכר מצוה מצוה. והנה בעשרת הרברים החמשה כנגד השם הם הדבקים בלב והם החמורים והחל כנגד רכור האדם ששי לא תרצה מהחמור. וכלל אומר כי כל כרת ומיתה היא על מצות לא תעשה. כי הוא מכעים יותר מהמתעצל לעשות מה שצוה. ולא מצאתי כרת במצות עשה כי אם במילה כי היא לאות ברית עומדת כגופו כל ימי חייו. ופעם אחת היא חיוב מצוה והחיוב על אבי הנולד או אב בית דין רק אם גדל ולא ימול יש עליו כרת. וככה כרת על מי שחדל לעשות הפסח כי זכר יציאת מצרים עקר לכל המצות על כן כתוב אחר יג) אלהי מסכה לא תעשה לך את הג המצות תשמור וכתובה תשובה יד) מה העדות עכדים היינו לפרעה במצרים. ועתה ארמנו לך מצוה אחת כוללת כל מצות עשה והיא בכרת כאשר תסתכל טעם כל ארור הוא על סתר כי בן החל וכרוכם ספורש ודכר. תותנת ואחות כי יתיחד עמם בלי חשד והכחמה אין לה פה ובסוף אמר טו) ארור אשר לא יקים את דבריו התורה להכעיס כסתר. כי בגלוי בית דין יכריחונאו יקח הרין ממנו על כן נכון הוא להיות פירוש אלה כמו טז) אם יגע סמא נפש בכל אלה. וקרנן השונג יוכיח כי המויד ככה בגלוי מחלל השם והנה ראינו שעברו כל ישראל על מצות יז) לא תחיה כל נשמה מפני שבועתם שלא יהללו את השם :

השער רביעי יש מצות חיוב הצבור בעולות ולחם הפנים ויין לנסך ושמן למאור. ויש למשפחה ידועה כמו מצות הגדול הכהנים הגדולים וההדיוטים

א) דברים ע"ו ב) שם י"ב, ג) חיוב ל"ג ד) ויקרא ז' ה) ישעיה כ"ה ו) שם, ז) שם ח) תהלים ל"ה ט) דברים י"ד, י) דניאל י' יא) אבות פ"ב ח' יב) שם. פ"ד כ"ו יג) שמות ל"ד יד) דברים ו' טז) שם כ"ג טז) חגי כ"ו יז) דברים כ"ו

והלויים והם מצות רבות. ויש לאדם לכרו מאיזה משפחה שיהיה כמצות המלך והגנור והמצורע והטמאים. ורוב המצות כולל הזכרים והנקבות. ויש לזכרים לכדם כמו המילה ומקרה לילה ופטר רחם ופיריון בכור ופי שנים. ויש לנקבות לכדן כנרה ויולדת וסוטה ונדר בעולה או קסנה. ויש תלויות בדבר אחר כמו העולות והמוספין במקום הנבחר ושלוש פעמים ומצות רבות ככה. ומתתלויות אם היה לנו כן מלנוהו ופרנוהו אם היה בכור ואם נטענו עין למאכל ערלנוהו ותלנוהו ואם שדה או כרם עשרנוהו ואם הלוינו כסף לא נהיה בנושים ואם קנאנו נשינו נעשה כמשפט ואם היו לנו עבדים או שפחות או מי שיקח אשה נעשה ככתוב עליהן והמצות הדומות לאלה רבות ורובם דינים ומשפטים. ויש מצות רבות תלויות כומנים כמילה בן שמונת ימים והערך מכן חרש ועד בן חמש ועד בן עשרים ועד בן ששים. ויש מצות רבות כיום בעולות והמילה ויש בלילה כאכילת פסח ומסירת העומר. ויש בין היום ובין הלילה כמוף ומן שחיטת הפסח והדלקת הנרות וביאת הטמאים אל המחנה, ויש כצהריים כתפלת המנחה ותחלת שחיטת הפסח. ויש פעם בשבוע כשבת ועם בשנה כחג השבועות ויום הזכרון וצום כפור וחג שמיני עצרת ויש שבעת ימים כמצות כי על דרך הפשט כי הם חיוב כיהכתוב הזכיר הפסח ואמר א) שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עני למען תזכור את יום צאתך והנה הזכיר הפעם כי עד שבעת ימים אכלו ישראל המצות כי העני היה הולך יומם ולילה עד שטבע פרעה או הסיעם משה עד שנעשה המשכן כאשר פירשתי זה במקומו. וככה שבעת ימי סוכה והדלקת הנר שמונה ימים. וככה מקרא מגילה בזמנה. ולנמור הלל י"ח ימים ולילה אחד ולקראו בכל ראש חודש וששת ימי הפסח. ומסירת העומר שבעה שבועות וקדוש השנה השביעית ושנת החמישים; ויש מצות רבות שאינן תלויות בדבר ולא בזמן יודע והם חיוב לכל בני מצות זכרים ונקבות מלך ובהן ועשיר ועני בישראל גם בנר כריא או מנוגע תורה אחת לכל ואלה המצות הם העיקרים: **השעך החמישי** המצות שהם עקרים שאינן תלויות במקום או בזמן או כרכר אחר הם הנמוקות כלב הם הפקודים כמו פקדון שהוא נתון ביד אשר הפקד אתו על בן אמר המלך דוד ב) פקודי ה' ישרים משמתי לב. ואלה היו ידועות בשקול הדעת לפני תת התורה ביד משה והם רבות כעשרת הדברות חוץ מהשכת והם נשנו על יד משה ועל כאלה אמר ג) וישמור משמרת מצותי חקותי ותורותי כי אלו היה יודע איסור כל העריות לא היה לוקח יעקב אבינו שתי אחיות יחד על בן נפרש ר) כי את כל התועבות האל על רובם כמשכב זכור שהוא הפך תפיץ השם ונתעב בתולדה, וככה מין אחר ואשה נרבעת. והעריות הקרובות מאד. על בן נכון הוא להיות פירוש ה) הקרובה אליו דבק עם אחותו שהיא בת אביו ואמו כדרך ו) וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים. על בן אמר אברהם ז) וגם אמנה אתותי בת אבי היא. והעד שאין עונש בית דין. ואם טען טוען למה האחות ולא האח אולי יאמר לנו למה הנתולה ולא הבעולה ואין זה המשפט לאח: ויש מהמצות שהם לזכר למצות שהם העקרים כמו השכת זכר למעשה כדאשית ושכיחת העבד זכר לציאת מצרים וככה פסח ומצות וטרורים ומוכות והמווה ותפלין ביד וכראש והציצית אף על פי שאין התכלת

(א) לזכרים ע"ז. (ב) תהלים י"ט. (ג) בראשית כ"ז. (ד) ויקרא י"ח. (ה) שם כ"א. כ"ז.
(ו) שמות י"ד. (ז) בראשית כ"ז

מעכב כמו שמרור לא יעכב מצות המצות כי התכלת הוא לזכר על בן מעיל האפור כליל תכלת וציץ נור הקדש קשור כפתיל תכלת ואין המתעטף עושה מצוה שלמה כי הוא חיוב כל היום ובהיותו כשוק ורואה צורות או יתור לבו אתרי עיניו יותר מאשר יתור בשעת התעלה, והוברתי זה בעבור שראיתי אנשים רבים אינם יראי השם והם מתעטפים במלית דרך כבוד לנפשם. גם האפור והחשן לזכרון, וזכה ניר הנשה שהוא אסור כאכילה לזכר הסך אכילת הפסח. ועתה אפרש כי כאשר קבל האב עליו ועל זרעו חייב הבן לשמוע בקול אביו כימי הפורים ודברי הצומות וועקתם הכתוב במגלה (והם הארבע צומות הכתובים בתרי עשר אשר קבלו עליהם ועל זרעם נביאים וקנים שכרוו על המאורעות הרעות א) ותכתוב אסתר המלכה ומרדכי אגרת השנית לקיים עליהם ימי הפורים כאשר קימו מרדכי ואסתר עליהם וכאשר וקימו על נפשם ועל זרעם נביאים ראשונים דברי הצומות הארבע) אם אל יעבור על מצות ארני הכל. ופעם זה הדבר שיהיה נזכר החסד שעשה השם עם יעקב שהוא לבדו אבינו ולא ישתתף בו עםנו אחר כאברהם ויצחק, כי השם כהרו ולא נתערב עם זרעו מי שלא כחר השם כאברהם ולא נתגאל במאכלם ויין משתייהם כדרך שהוכיר כתורה ב) ארור כנען שלא יתערב עם בני ישראל שהוא מבני שם שהוא אבי כל בני עבר שנתחסו אליו שברכו נח עם זרע מקולל, ואמר הנביא (הושע י"ב) וריב לח' עם יהודה ולפקור על יעקב והטעם הבנים (ר"ל) ויתררו בנים מים, עיין שם בהושע) והעד עם יהודה ואמר אחרי בן בכמן עקב את אחיו שהשם נתן בו כח שתחתו ירו כעקב עשו לפני צאתו מן הרמס ולא עשה כן לכל נולד והאומרים כי אחר צאתו היה זה לא יתכן כי כתוב וידו אותות ואלו היה כדבריהם היה כתוב ואחרי בן יצא אחיו ואחותו ירו, ועוד בכמן עקב את אחיו וזאוונו שרה את אלהים שהתאבק עם המלאך ולא יכול לו והנה יש לו מעלה גדולה וענב מדרך חכמת הרופאים כי כל אבר מחויב דמיונו אם הוא כריא והפך הדבר, ובעבור שכתוב ג) ותקע כף ירך יעקב על בן לא יאכל מהיום ההוא והלאה וחייבים לנהוג כבוד באביהם והוצרכתי להאריך בעבור שהוא על דרך הפשט כי לא נזכר רק בעבור החוק ואין כמוהו הסילה כי כתיב ד) וכיום השמיני ימול בשר ערלתו. וכתוב על דבר

ה) היתום והאלמנה וזכרת כי עכד היית ואל תתגבר על מעשי ירי השם ;

השער הששי יש מצות סבוארות בתורה ויש מצות שלא ידענו פירושם באמת רקספי הקדושים המתעיקים שקבלו בן מאביו ותלמיד מרבו ולולי הקבלה יוכל אדם לפרש

אותם פירוש אחר. ויש מצות קבלנום מהם ואין זכר להם בתורה וכלל אומר לך לולי אנשי כנסת הגדולה ואנשי המשנה והתלמוד כבר אבדה תורת אלהינו ונשכח זכרה ח"ו כי אלה העמידו כל דבר על בוריו וכארו לנו המצות באר היטב וכל המשפטים כאשר קבלום. ויש שימצאו ערות ברורה מן התורה ויש דרך דרש ויש דרך אסמכתא בעלמא ומי שיש לו לב יוכל להכיר מתי אומרים דרש ומתי אומרים פשט כי אין כל דבריהם על דרך אחר והשם שנתן להם חכמה הואיתן משכורתם שלמה; והנה בירמיהו ו) ולא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת ולא נזכר זה בתורה והמצות המקובלות מהאבות שיש להם זכר בתורה רבות ושאין להם זכר, ואזכיר קצת אלה ואלה כמה ברכות בכליוס והתפלות וברכת המזון והלל. ואמר רב בחיי כי ז) הוא

א) אסתר ט' ב) בראשית ט' ג) טס ל"ב, ד) ויקרא י"ב, ה) דברים ה' ו) ירמיהו י"ז ז) דברים י'

יסוד מורא

תהלתך והוא אלהיך. וקראת שמך ועירוב וקידוש והבדלה ושש סעודות ויש אומרים נר שבת, וככה תקיעת שופר ביום הזכרון כי לולוי הקבלה היה נראה כי היא על דרך ראש הדש ניסן כי הוא העקר לפני שתכנס תקופת האמת על כן אמרו שהוא יום הדין. וככה הלולב כי אין מפורש בתורה רקא) ולקחתם ולולוי הקבלה היה לו טעם אחר. וככה ספירת העומר כי הם הפרישו בין א) וספרתם לכם ובין ב) וספרה לה. וככה הטריפה ויש לה טעם נכבד מהבמת תולדות שמים וככה ו' ימי חופה ואבלות ובקוד חולים וקבורת בתים ונר חנוכה וספרא מגילה וד' כוזות וכבר פרשתי ג) וירש אותה כי היא אסמכתא בעלמא :

השער השביעי שים לבך להתבונן כי כל המצות שהם עקרים או תלויות בדבר או לומר כתוכות או מקובלות הם מצות עשה או לא תעשה מפורש או עשה שעקרו וסודו לא תעשה כאשר כתוב ד) וישמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת, והשביטה איננה מעשה רק כלוי מעשה ומניחה ממנו. כי כן כתוב ה) וישבות ביום השביעי מכל מלאכתו ופירושו לעשות לפני יום השבת כרו שלא יעשה בו מלאכה וככה ו) תענו את נפשותיכם והטעם לא תעננו באכילה ושתייה כי העניוי הפך התענוג וככה ז) והתקדשתם והייתם קדושים פירושו אל תשקצו את נפשותיכם לאכול כל דבר נמאס ומשחת בתולדות והגזיר אשר לא ישתה וין הוא קדוש. והנה כל המצות על שלש דרכים הא' באמנות הלב והשני בפה והשלישי במעשה וכאשר האחד נמצא בכל השכונן ככה עקר כל מצוה שהיא תלויה בפה או במעשה צריכה לאמנות הלב ואם לאו הכל שוא ותהו. ורזיל אטרו ח) רחמנא לכא כתי והוא בוחן לב וחוקר כליות וכתיב ט) בפוך ובלבבך לעשותיו וזה הכתיב כולל השלש דרכים בפוך ידוע, ובלבבך אמנות הלב, לעשותו שתעשה המצות שהם במעשה. וככה כתוב י) מה ה' שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלהיך בכל לבבך וככל נפשך, ודוד המלך אמר יא) גקי כפים ובר לבב אשר לא נשא לשוא נשאו. * ובן יב) הולך תמים ופועל צדק ודובר אמת כלבבו לא רגל. ועתה שים לבך כי אין טורת במצות לא תעשה לאשר יש לו לב להבין כי ה' נשע כלב שכל שיוכל אדם בו להשמר מכל נזק. והמשל ברופא שאמר לאדם שאינו יודע המאכלים שיויקו לו כפי תולדתו אל תאכל כל מה שאוהירך שאם תאכלם תכוא לידי חולי ותמות וכל איש דעת לא תאווה נפשו לאכול דבר שיויקנו רק יהיה נתעב ונמאס בעיניו אף על פי ששמע שהוא מאכל ערב והנה ישום עיקר מאכלו לחיות ולא יבקש ההיים בעבור שיאכל כי זה דרך הכהמות כי אין להם נשמה שתחיה אחר הפרדה מעל הגווה הלא תראה כתוב בתורה יג) תוצא הארץ נפש חיה ישרצו המים ולא כן האדם רק נעשה האדם בדמות סלאך ואם המלאך חי לעולם ככה מי שהוא כרמותו על כן אמר אחר המשיכילים כי העונש בארבע מיתות בית דין על לא תעשה וככה כרת ומיתה בידי שמים והשכר על מצות עשה. וקדמונינו הביאו ראיה כי יש שכר לנשמר ממצות לא תעשה יד) לא תאכלנו למען ייטב לך ויש אומר כי השכר ישוב לאשר הזכיר באחרונה יד) כי תעשה הישר ויש אומרים למצות לא תאכלנו

א) ויקרא כ"ג, ב) שם ט"ו, ג) במדבר כ"ו, ד) שמות ל"א, ה) בראשית כ"ו, ו) ויקרא ט"ו, ז) שם כ"ו, ח) סנהדרין ק"ו, ט) דברים ל"ג, י) שם י"א, יא) תהלים כד, * קרי נפשו יב) שם ט"ו, יג) בראשית א', יד) דברים י"ב.

הכתוב (למעלה) על הארץ תשפננו במים אשר לא יאכפו עד שלא יאכלנו אדם כי הרם הוא הנפש וזה ירעי מתכמת התולדות. גם נכון הוא שיראת השם שהיא מצות עשה כוללת כל מצות עשה ומצות לא תעשה כאשר הזכיר משה אחר ב' ליראה לשמור כל מצותיו והקמתו לטוב לך שהם עשה ולא תעשה כי המונע עצמו מעשיית עבירה בעבור יראתו מהשם או טוב לו ושלל לטוב לך כוללת טוב העולם הזה והכא כיהר והיחבר על מצות עשה כי יש בהם טורה והמשל כמו שיגיע עצמו על פי הדופא לכשל מאכז מה שיאכל שיוקלנו והנה שכרו אתו ופעולתו לפניו והנה לטוב לך שתקבל שכר ותמלט מעונש והנה הטוב הוא לאדם שומר מצות הרופא כי לא יועיל ולא יזיק הרופא בדברו אליהוא ג) אם צדקת מה חתן לו ורבו פשעין מה תעשה לו, ועתה ארמנו לך סוד נכבד מצאנו כתוב ר) למה תתענו הי מרוכך ה) ואתה הסיבות את לבם אחורנית, וכמה אמרו ו) ראה נחתי לפניך את ההיים ואת הטוב ועור ו) מפי עליון לא תצא הרעות והטוב. ואמרו קרובנוה) הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים. ודע כי עבת האדמה הנעבדת טוב בצמת האדמה שאינה נעבדת ויש שמנה ורזה וכדרך משל אמת אפרש כי ג' כהוה בחיות האדם ואם החפזין קרא אותם בג' שמות נשמה ורזה נפש והנה הנפש היא הכה הצומח שהיא בכבד וכל הי צומח משתתף בכח הזה וזאת הנפש גוף והיא המתאוה לאכול ודבר המשגל. והרזה כלב ובה חיי האדם שיתנוגע והיא כוללת האדם והכחמה גם היא גוף ובצאת זאת הרוח שהיא דומה לאויר מהגויה או ימות האדם וזאת הרוח מתנכרת והיא הפעמנית והנשמה היא העליונה ובהה כמות ותולדות כפי אדם ויצריהם השתנים יש מי שעליהם חוקית בו ויש נחלשות ויש השמים בתמורה ואין צורך להאריך כי הנשמה מבקשת מה שיוקלנה ממעשי הי כי הוא מקור חייה והנפש מבקשת תענוגי הגוף לטוב לה והנה הרוח המצוית ובעבור שצורך יש לטוח אל הכבד והלב גם ישניהם לטוח והכלל כל אחד זה לזה על כן קראו העכרים הנשמה רוח ונפש והנה הכל קשורים עם הגוף ואם אדם יאכל מאכלים שיהם הרם או ירבה כעסו והנה מעשה הגוף כרוח ואם הגוף ישר כסוגו ואדם אחר הכעיסו כדבריו או במעשיו תגבר יד הרוח בלב ויוליד חוס בגוף והנה השתנה הגוף בעבור הרוח וכל משכיל יבחה גופו כפי צורך נשמתו ולא תשתנה היא בהשתנות הגוף וזאת היא הטעלה הגדולה שנתן הי לישראל כי אם ישמרו מצות הי אין צורך לרופאים עם השם כאשר עשה אמת ותפסו הכתוב ואין טענה סמלית) ורפא ירפא כי איננו מהכנין הקל רק הוא כמו ו) וירפא את מוצת הי ואיננו כמו יא) טחתי ואני ארפא ובאיוב יב) ונתן ויריו הרפנה. וכמה יג) צמא השמים חלק הי לכל העמים וזה פירושו יד) ועקוד הי על צמא הטרומ. וזה כנגד המקבל בדרך הכמת המולות והשם לקח לישראל לנחלה ויוציאם מרשות המולות כל זמן שהם כרשותו לעשות אשר צום כחורתו על כן אמרו הקדמונים טו) אין מול לישראל ובעבור זה כתוב טז) ונפלינו אנו ועמך. ואין לטעון ואך ישנה השם חקית שמים הנה זה יוכיח. והנה היה הטוב כלו בעבור כל הטוב ובעבור רע מעט אין מדרך החכמה למנוע

(א) דברים י"ב, ב) ט"ז, ג) איוב ל"ה, ד) ישעיה ס"ג, ה) מ"א י"ח, ו) דברים ל"א, ז) איכה ג', ח) דה ט"ז, ט) ע"כ ט"ז, ט"ט) טמות כ"ה, י) מ"א ח"א, י"א) דברים ל"ב, י"ב) איוב ס"ו, יג) דברים, י"ד) ישע"י כ"ד טו) טנת קנ"ו: ע"כ, טז) טמות ל"ג.

מה שהוא טוב רובו. על כן יש כח במשכיל לכתור המצב והרע כי אין הגוירות רק כפי המסביל על כן כתוב א) אפס כי לא יהיה בך אכיון על תנאי אם הכל או הרוב טוב וכן כתוב א) רק אם שמוע תשמע. והיחיד מועיל נפשו באחריותו ועתה שים לבך ורע כי כל המצות הכתובות בתורה או המסובלות או התקונים שתקנו האבות אף על פי שרובם הם במעשה או כפה הכל הם לתקן הלב ב) כי כל לבבות דורש ה' וכל יצר מחשבות מבין וכתוב ג) ולישרים בלבבותם והפך זהו ד) לכ חרש מחשבות און וכתוב אחר ה) ולבו כל עמך כי רוע עין תלוי ברוע הלב וזה ידוע מתכמת התולדות. על כן היתה העולה כליל כולה לשם על דבר העולה על הרוח דבר שאיננו נכון והתמטת והאשם על המא כפה או במעשה וזה פירושו) ומלתם את ערלת לבבכם. ודע כי מלת ערלה ככרות והנה עדל לב כמיו) ככד לב פרעה. ח) ואני ערל שפתים כמו מ) כי ככד פה. ג) ערלה אונם כמו יא) ואוניו הככד. ובהכרת ערלת הכשר יהיה לאות ברית בין האדם ובין בוראו שלא יטנף נפשו במשכב שאיננו על דרך אמת ושכרו אחרו שיפירה וירכה וככה כתיב י) ואתנה בריתי ביני וכיניך וארבה אותך. וכתיב יג) וערלתם ערלתו גם היא כובד ברוב הליחה גם זה מהתולדות. והנה המצוה היא כוללת שתענו מסני השם ותכנעו כאשר יסר אתכם ותכינו האמת שתסירו ערלת לבבכם ולא תכבדו לבבכם כמעשה פרעה או אחרו וכעת הצר לו יר) ויוסף למעול כה' טו) ואחאב נכנעטו) וישר בעיני ה' וככה כתיב יז) או יכנע לבבכם הערל. והנה זאת כמו יח) כצר לך ושבת. וקשי עורף משל לאדם יקשה ערפו וישיבנו אל אדוניו וכאשר יקראנו לא ישיב אליו פניו והנה הוא מקפץ. על כך אחרי אלה יט) כי ה' אלהיכם הוא אלהי האלהים הם המלאכים כשמים ואדוני המלכים שהם האדונים כארץ והכל כרשותו והוא אל גדול וגבור ונורא ואיך תוכל להנצל ולא יאבה כי תרבה שוחר. והעד כי בתחלת הפרשה ב) כי עם קשה עורף אתה על כן וערפכם וגו' ומצות הלב תחלתם בא) אנכי ה' אלהיך שיאמין בכל לבו שהשם שהוציאו ממצרים היא אלהי והנה היא מצות עשח וככה כב) ואהבת את ה' אלהיך כג) ולדקקה בו וככה כד) ואהבת לרעך כמוך. כח) ולא תעשה בו) לא יהיה לך אלהים אחרים כאמונת הלב בו) ולא תשנא את אחיך כח) לא תחמוד. כט) וידעת היום והשכות אל לבבך מצות עשה וככה ל) שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד. ומצות הפה וידוי כהנלא) וענית ואמרת לב) בוצא שפתוך זכרכת המון והלל ותפלה לג) ושנתם לכניך ורברת כס) והנה מצות עשה ורכים ככה. לד) ולא תעשה לד) לא תשא אתשם ה' אלהיך לר) לא תענה ברעך לה) אלהים לא תקלל ולא תאור לו) לא תוכירו לו) ולא ישמע על פיך לו) לא תכרות להם ברית לו) ולא תענה על ריב ורכים ככה. והמצות במעשה הם רכות ואין צורך לזכרם. ומצאתי פסוק אחד כולל כל המצות והוא לו) את ה' אלהיך תירא ואותו

א) דברים ט"ו ב) דה"א כ"ה ג) תהלים קכ"ה ד) משלי כ"ג ה) טס ו' ז) דברים י"א ז) שמות ז' ח) טס ו' ט) טס ד' י) ירמ"ו י' יא) ישע"י ו' יב) בראשית י"ז יג) ויקרא י"ט יד) דה"ב כ"ה טו) מ"א כ"ה טז) דברי י"ב יז) ויקרא כ"ה יח) דברים ד' יט) יהוש' ב' כ) דברים ט' כא) שמות כ' כב) דברים ו' כג) טס י"א כד) ויקרא י"ט כה) שמות כ"ג כו) טס כ' כז) ויקרא י"ט כח) שמות כ' כט) דברים ד' לו) דברים ו' לא) דברים כ"ג לב) טס י"ג לו) טס ו' לד) שמות כ' לה) טס כ"ג לו) טס כ"ג לו) דברים י"א

תעבור, והנה מלת תירא כוללת כל מצות לא תעשה בלב ובפה וכמעשה וזו היא המררנה הראשונה שיעלה ממנה אל עבודת ה' יתעלה והיא כוללת כל מצות עשה. ואלה ירגילו לכו וידריכוהו עד כי ידבק בשם יתברך הנכבד כי בעבור זה נכרא האדם כי לא נכרא לקנות הון ולא לבנות בנינים יעובם לזרים וחוא ידור תחת הארץ ולא להתענג במיני מאכלים כי רגעים מעטים הם ויהיגיקה רבה גם ויוקו כירוס, גם משכב הנשים יכלה כחו וכשרו. גם דכרי שתוק והשתכר סכלות וחוללות כי המשכיל יבין כי ימי חייו מעטים הם וכיר בוראו נפשו ולא ידע מתי יקתנה. על כן יש לו לכקש כל דבר שיכיאנו לאהוב אותו ללמוד חכמה ולחפש האמונה עד שיכיר ויתבונן מעשה ה' ולא יתעסק בהכלי העולם רק להתבודד ללמוד ולהגות בתורת ה' ולשמור מצותיו והשם יפקח עינו ולכו ויחדש בקרבו רוח אחרת או יהיה כהיו אהוב ליוצרו ונפשו דבקה בו ותשבע שובע שמתות את פניו וכהפרדה מעל הגויה תהיינה נעיומות ימין אלהיו עליו נצח וזה שאמר אסף א) כלה שארי ולכבי צור לכבי וחלקי אלהים לעולם בדרך יעקב אכינו שנדר ב) והיה ה' לי לאלהים כי כאשר בא אל בית אל אמר ג) הסירו את אלהי הנכר והניח הצאן והתבודד לעבוד השם ולא שכב עם אשה כי רחל מתה וחוללה בלהה ובעבור זה מאס כאם ראובן ושפתתה על כן כתיב כפסוק אחר ד) ויהיו בני יעקב שנים עשר להודיע שלא שכב עם אשה אחר כך על כן לא הוליד עוד. והנה מי שהשיג זאת המעלה שזכר השם ומעשיו ונפלאותיו לא יסורו מלבו גם לא ידבר דבר כפיו שלא יזכיר השם להודיע לבני האדם כבורו על כן נשבעו הנביאים כרוכ רכריהם וזהו ה) ובשמו תשבע ואז יהיה ו) סמצדיקי הרכים, ודע כי התורה לא נתנה רק לאישי לכב על כן יש לפרש דברים כתוכים בדרך שיקול הדעת כמו ז) ואשא אתכם על כנפי נשרים וככה ח) ובלתם את ערלת לככם ח) אתח תתח את ירך והקדמונים אמרו כי כך ט) ופרשו את השמלה, ויש דברים שהם אמת כמשמען גם הם בדרך משל כמו גן עדן ועץ הדעת ועץ החיים ומעם הכרוכים הדוסה להם. **השער השמיני** ההוגה תמיד בתורת ה' אם יש לו לב היא תורתו ותשכיל נפשו יותר מאשר למדוהו והשכילוהו מלמדיו וזהו י) מכל מלמדי השכלתי, ומה נכברו דברי הקדמונים שאמרו חייבים הכל לשמור כל המצות וכל התקונים שתקנום האכות ולא יבקש מעם למה צוו אלה המצוות ואמת דברו כי יש מצות רבות נפלאות ונעלמות וחנה אם לא ישמם האדם עד שידע מעמם הנה ישאר כלא תורה ויהיה נמשל לנער שלא ירצה לאכול לחם עד שידע איך כתחלה נחרש ונורע ונקצד ונורה והוכרר ונטחן ונופה ונילש ונאפה והנה אם עושה בן ימות כרעב, רק הנכון שיאכל תמיד ובאשר יגדל ישאל מעט עד שידע כל השאלות וככה המשכיל יוכל לדעת מעטים רבים בתורה אשר הם מכוארים כאר היטב ויש שהם מכוארים לאדם אחר מאלף, ומשה אדוננו ע"ה אמר על כל המצות יא) רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה ואם אין להם מעטים שנוכל לדעת מה טיבם איך יאמרו העמים שהם חקים צדיקים ואנחנו השומרים אותם חכמים ואזכיר קצת דמעטים הנוכרים בתורה. כתוב יב) קדש לי כל כבוד וכתוב יג) על כן אני זוכה, ודבר השכח יג) כי ששת ימים וככה שנת השמיטת

א) תהלים ע"ג, ב) בראשית כ"ה, ג) שם ל"ה, ד) דברים ו', ה) דניאל י"ב, ו) שמות י"ט
 ז) דברים י', ח) שם ט"ו, ט) שם כ"ב, י) תהלים קי"ט, יא) דברים ד', יב) שמות י"ג, יג) שם כ"ז

ושכיחת העבר (א) למען תזכור. וככה מצות ומדורים והמועדים שלשה כאמור השעורים ובמור
 המים והאסוף להודות לפני השם יתברך. וכתוב (א) איש כמתנה ידו בברכת ה' אלהיו אשר
 נתן לך הן לו משלו בדרך (ב) כי ממך הכל ומידך נתנו לך. וצוה (ג) לא ישכו בארצך והטעם
 פן יחייאו אותך לוי. וכתוב במקום אחר (ד) לא תחיה כד נשמה למען אשר לא ילמדו אחכם
 וככה להתהנות בנוים ולקח מבנותיו והטעם (ה) והזנו את בניך וכן. כי יסיר את בנך מאהרי
 ואשר בשבת (ג) למען יזנה שורך והסורך שתהרוש בהם. וטעם (ו) שופך דם האדם באדם
 דמי ישפך כי כולם אלהים ברא את האדם. (ז) ולא תכול ותיים ורוב כי נפש הוא תוכל.
 והזכיר טעם (ח) וזרע אין לה כעבור שתישוב אל בית אביה כנעוריה. ובהנן הסוכות (ט) למען
 ידעו הרוחצים. וטעם (י) לא תסור לצמיתית כי לוי כל הארץ. וככה (י) כי לוי בני ישראל עבדים
 טעם (יא) לא ימכרו ממכרת עבר. וצוה להרוע כהניצרות על העולה להיות לזכרון כהרועם
 במלחמה כמי (י) עלי שלש אתרועע. והציצית (יג) למען תזכרו בראותו ככל רגע וככה וקשרתם
 וכתבתם. והזכיר על יד (יד) צדור את המדינים שגוי טעמים האחר דבר פעור ודישני שמהשכתם
 לעשות לבם עוד רע בעבור הריגת בת נשיאם. וטעם (טו) לא תתעב אדומי כי אחיך הוא
 ולא התעב מצרי כי גר היית בארצו וטעם עמוני ומאמי שלא קדמו ולא זכרו האחות
 הקדמונית ועוד ששכר כלעם להרע לך. והזכיר טעם (טז) לא ירבה לוי נשים וסוסים והזכיר
 (טז) ולא יסור לבבו ולא ישיב את העם מצרימה. וטעם להבעל הנשים למטה אבותיהן (יז)
 למען ירשו בני ישראל איש נחלת אבותיו. וטעם (יח) מה העדות והחקים עבדים היינו ויוציאונו
 ואנחנו חייבים לשמוע בקולו שעשה לנו הטובה הזאת ועוד (יח) וצדקה תהיה לנו. וטעם
 השמיטה (ג) ואכלו אביוני עמך. וטעם (יט) עד כן לא היה ללוי חלק ונחלה כי הוא עובד ה'
 הנכחד וטעם (ב) ראשית רגנך כי טוב הוא ממך וכו' בחר ה' להתפלל בערך זהו ולכרך
 בשמו כמו כא) וישא אהרן את ידיו. וטעם (כ) שלש ערים פן ידוף גואל הדם ולא ישפך דם
 נקי וטעם ההריגה והנשואים (טז) ישמעו וייראו ולא יוספו לעשות עוד וטעם (ד) לא תשחית
 את עצה כי האדם עין השדה. וטעם מעקה כנ) ולא תשים דמים בביתך. (כד) ופן תקדיש
 המלאה הורע טעם בלאים ביהכל ישוב קדש כאשר פירש ר' מנחם ספרדי. וטעם המית (כד) את
 הנערה אשר לא צעקה בעיר והנה ברצונה היה והיון לעיר (כד) כאשר יקום איש על
 רעהו במקום אין רואהו. וטעם עכוט כה) וקרא עליך אל ה' יט) ואהבתם את הגר כי גרים
 הייתם. וטעם משפט גר יתום ואלמנה ולחכול בנדה כה) וזכרת כי עבד היית על כן
 אנכי מצוך וככה (ז) לא תשוב לקחתו כי תבצור וזכרת על כן אנכי מצוך. ולמד השירה להם
 שתהיה בהם לער. ואשר הדם והטעם (כו) ולא תאבל הנפש עם המשר וצוה להיותו קרב על
 הסוכה להיות נפש חתה נפש כי הדם הוא בנפש וכפר. וצוה להביא כל זבה אהל טועד

(א) דברים ט"ו. (ב) דברים כ"ט. (ג) שמות כ"ג. (ד) דברים כ"ג. (ה) שמות ל"ד. (ו) בראשית ט'
 (ז) דברים כ"ד. (ח) ויקרא כ"ד. (ט) שם כ"ג. (י) שם כ"ה. (יא) שמות כ"ה. (יב) תהלים ס"ג.
 (יג) נחמד ט"ו. (יד) שם כ"ה. (טו) דברים כ"ג. (טז) שם י"ז. (יז) שם ל"ה. (יח) שם ו'. (יט) שם י'
 (כ) שם י"ה. (כא) ויקרא כ"ב. (כב) דברים י"ט. (כג) שמות כ"ב. (כד) דברים כ"ב. (כה) שם ט"ו
 (כו) דברים י"ב.

והמעם שלא יזכהו על פני השרה כמנהגם כמצרים לזכות לשעירים, ורתת מן הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות הטעם טעורש א) ולא יתן המשתית וכבר הוכיח זה כרע"ה כההלת כיאתו לדבר אל פרעה פירש טעם למה נזכר ב) מן יפגענו כדבר או כחרכ. גם זה הסוד מכואר הישב כדברי יחזקיהו והמשכיל יבין:

השער התשיעי אמר השו"ר ג) גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך. א) החדש הזה לכם ראש חדשים יום המולד הוא הראש באמת. וכו' הוקם המשכן ובעשור דבר החוט המשולש זה נכבד וזה בבית קלון וככה א) בעשור לחדש הזה ויום הוכרון פירשתו ובחג המצות ובחג הסיניית בשלם וחציו ובעבור התסהמה במהלך על כן יום שמיני עצרת והטילה קרוב סוף ימים שלמים כי רגע שנשאר בו חשוב יום בחשבון התורה וככה יום כשנה חשוב שנה. ודבר השביעי ידוע גם ככה השנה השביעית ושבע שבועות השנים יוכל לקרוא דרוך כנגד ד) סמן המשיים שנה ישוב מצבא העבודה, ופסה שני כנגד שנת העבור. ה) ולא תבשל גדי כמו ז) לא תשחטו ביום אחד ז) לא תקח האם על הכנים ו) ולא תהרוש. ודבר הרובע ובארצכם לא תעשו ו) ולא יהיה כלי גבר ולא ילכש גבר הפך מעשה ה'. וככה ח) ואת תקותי תשמרו על כן כנגד כלאים וסגירת שבעת ימים הטעם ידוע וככה הנדה והיוודת והערך מכן חדש עד שוב אל המקום ועד ה' שנים ה' שקלים כמספר הזה ומן ה' עד כ' ככה עשרים ומכך י' ועד ס' או ככה נפשו וגופו הוא חמשים כנגד ה' שנים ומשם חסר ה' ודנקבה קרוב מחציו והנה הוא שלשה ועשרים ושלשים. ודבר עואול כמעשה הצרעת ומפירש סודו כדברי חכמינו הקדושים וככה דבר הערפה כנחל והמכין סוד דיקות הלשון יבין טעם אשר לא יעבד בו. אמר הגאון ר' סעדיה אין לתמוה מדבר פדה אדומה שהיא כמטאה הטהורים ומטהרת הממאים כי הנה הדבש מועיל ומזיק כפי השתנות סוג נוף האוכל, וטעם הכהמה המטאה והעוף הטמא ושרץ המים ידוע. ואתנן וזנה ומחיר כלב למען הכווין וכן להקריב קרבן אשר בו מום או יקריבונו כהן אשר בו מום או ראשו מקורח כי הוא הפך מעשה ה'. ובמצות ט) הענק תעניק לו וזכרת כי עבד היית וה' הוציאך ברכוש גדול. ואריכות ימים למשלוח הקן לא בעבור לקיחת הכנים כי היא רשות וככה ככבוד אב ואם שהוציאו לעולם הזה והם יאריכו ימיהם כי ז) והארבת ימים פועל יוצא הוא. ואמר י) ויראת מאלהיך כמצות לפני עור ודבר החרש פן ישימך כמותם וככה להדר פני וקן ואם לא תירא ממנו ירא מה' שיבואך כמשפט כוסי וקנותך. וכתוב על פני בעיז על דרך יא) די שמיא וארקא לא עכדו וככה יכ) אתם ראיחם כי מן השמים דברתי עמכם ולא ראיחם כל תמונה כאשרפירש משה ע"ה יכ) על כן לא תעשון אתי או מעטו אינלכם צורך עמי לעשות תמונה לעברה וכבר פרשתי מעשה העגל כי לא היה ע"ז והעד יג) כי חג לה' סחר שאהרן צוה כן וככה עשו ויהי מחתרת ויעלו עולות וזה ה' הוא לכרו ואינו כמלת אלהים. וסוד הארון ידעהו המשכיל מהקול היוצא מבין שני הכרוכים ואמתים וחצי ארכו להיות הלוח רכוע ארכו כרחבו למלא

א) שנות י"ב, ב) שס ה' ג) תהליס קי"ט, ד) כמדבר ח' ה) שנות כ"ג, ו) ויקרא כ"ב, ז) דברים כ"ב, ח) ויקרא י"ח ט) דברים ע"ו י) ויקרא י"ג יא) ירמיה י', יב) שנות כ', יג) שס ל"ב

הארון והחצי בעוכי הקורה והנה החצי בקומה עם הרגלים כדרך השולחן כי כן כתוב על ארבע פעמותיו וזאת הלה כמקומות רבים בלשון הקודש ואיננה זוית והער הנאמן ושתי הסכעות כי על דרך המצרשים היה ראוי להיות שתי הסכעות וזוכה הקטורת נתון בין המנורה ובין השלחן סחיון לפרוכת והמונח גבוה משניהם וככה הוא ועשר יריעות גם עשתי עשרה ירוע סודם וככה כ"ח גם שלשים וזוכה הנחושת תחת ברכיבו מלמטה עד חציו וככה הוא באמת, וסוד האפור נכבד מאד כי היה בשתי האכנים שהם באפור ושהם שמאליים גם ימניים ששה שמות בכל אכן והנה שתיהן אכן שהם והנה אין בה צורה וזה כנגד המחשבה ואלה החלקים כישראל, והחשן כמעשה אפור והיה רכוע כנגד נקודות הארבע על כן לא תדמה אכן אל אכן, ודבר המשכעות והטבעות שיהיה בכל זמן החשן על חשב האפור שהוא הקו הגדול התיכון שאיננו נוטה, והאורים כמשמען גם התוסים כחשבון העגול ומשה נתנם בתחלה על החשן כאשר חיו ביום הקים את המשכן והמשבילים יכינו ;

השער העשירי מה יקרה תורת אלהינו ומה נאמנו ערותיו ומה נמלצו אמרותיו כי הזכיר הכתוב דרכי האדם אוכעה שהם משתנים שבת ולכת ומשכב וקומה וכלם פעלים עומדים ואל יקשה עליך ישכבנה כי הטעם ישכב אתה כמו א) לא יגורך רע וחכמינו בלשון התלמוד הפרישו בין שוכב לנשכב וכדרך המקרא שניהם שוכבים והעד ב) הן שבבתי אמש את אבי, והנה השכיבה כהקיץ ובעבור שכרוב השינה האדם שוכב אמר הכתוב ג) וישכב במקום שהוא ולא הזכיר ויישן גם הישן דומה למת על כן כתיב ד) וישכב רוד, והנה הישיבה מנוחת האדם כמקום אחר ובאלו היא חצי קימה והקימה היא העמידה כמו ה) וקם הבית, והנה ההליכה תנועה כמקום למקום והוא הפך הישיבה והשכיבה כן נטוי מראשו לרגליו והנה הקימה שהיא העמידה להפך וכספר תהלות ו) לא הלך לא עמר לא ישב ולא הזכיר לא שכב כי ברוב שכיבה האדם ישן ובתורה כתיב ז) ודברת עם כלב כמו ח) דברתי אני אל לבי גם כפה, והנה כל עסקיו על איזה דרך שיתהפך צוה להגות כתורתו וככה כתוב ו) ובתורתו יהגה יומם ולילה, ואמר שלמה ע"הל בקש החכמה ט) בהתהלך תנחה אותך בשבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך ואתה עומר או יושב, והדברים האלה שידע שהשם אחר ואין היות להווה רק שידבק בו על כן ז) ואהבת את ה' אלהיך ככל לבבך, אם תאהב שתעמוד בחיי העולם הזה גם בעולם הבא אהוב את השם וכסוף הספר ארסו לך זה הסוד כי הוא יסוד כל חכמה בי השם לברו בורא הכל ויודע חלקי הכל כדרך כל כי החלקים משתנים ונשמת האדם לברו כאשר נתנה ה' היא כלוח מוכן לכתוב עליו ובהכתב על זה היות מכתב אלהים שהוא דעת הנכללים כגולדים מהארבע השרשים ורעת הגלגלים וכסא הכבוד וסוד המרכבה ורעת עליון או תהיה הנשמה דבקה בה' הנכבד בעודה כאדם וככה כהפרד כמה מעל גייתה שהוא הארוכון שלה, והנה אין נכון למשכיל שיבקש לעולם הוה רק מה שיהיה לו טוב לעולם הבא הלא תראה כתוב ברכבי העריות אני ה' כי הקרוש המרחיק מעריות או יהיה מן הרבקים אל השם הנכבד ברכבי אסף י) ואני קרבת אלהים לי טוב ולמעלה כי הנה רחוקך

א) תהלים ה', ב) בראשית יט, ג) שם כ"ח, ד) מלכים א' כ', ה) ויקרא כ"ה, ו) תהלים ז) דברים ו', ח) קהלת ל"ז, ט) משלי ו', י) תהלים ע"ג.

יאכרו ואמר רוד א) כי לא תקוּב גפשי לשאול, כרדת כשרי שם. כי השאול הוא הקבר שהוא בתחתיות הארץ. כמו ב) ואציעה שאול הנך ואמר א) תודיעני אורה חיים וככה אמר המשורר ג) אך אלהים יסרה נפשי מיד שאול, ובלת יקחני מעלה גדולה כמו ד) ואיננו כי לקח אותו אלהים וככה ה) ואחר כבוד תקחני וכתוב י) וקדשתם היום והוא אל תגשו אל אשה, ע"כ הוא טמא השוכב עם אשתו. ואסור שיחלל עד שירחק. וככה הוכירו אנשי הטשנה ע"ה שהי' מנהג ישראל בכית שני לרחוץ הכגד או העור שנפלה עליו אפילו מפה אהת, ולא יאכל כשר קודש. והחמיר הכתוב על הנדה והיולדת, והנזיר קדוש וכהשלימו ימי נזרו וירצה לשוב לצתות יין וביא עולה וחמאת ושלמים וגילוח שערו פתח אהל מועד דרך בויון לו בעבור שירחק מקרובתו וירד ממעלתו גם היולדת תביא כבש בן שנחו. ובעל השדה יתן תרומה וראשית ומעשרות ושכחה ופאה והלה (ותרומה). ובעל הכרם קדלה והלולים וככורים. גם ראשית תירוש ומעשרות ועוללות ופרט. והשנה השביעית. והיוכל כוללת כעל השדה והכרם ובעל הצאן יתן ראשית הגז וכבוד ועשיית. ואוכל שלמים. שוק וחזה וזרוע ולחיים וקיבה לכר האמורים. כתוב ו) איש כמתנת ירו והטעם שראוי שיתן כפי מה שנתן לו השם וזהו הראיון. וסוף דבר אליהו איש אלקים גם ארישע ויביתו :

השער אחר עשר לא אוכל לדבר על סוד השם הנכבד עד שאוכיר קצת טעמי אותיות לשון הקודש, כל האותיות שהאדם יבטא כהם מוצאיהם חמש המקומות, הראשון אותיות הגרון, והם אחה"ע, והשני החיך, והם גיכ"ק, והשלישי הלשון, והם דטלנ"ת, והרביעי השניים, והם זסשר"ן, החמישי השפה, והם כוכ"ף, ואותיות לשון הקדש כ"כ וכנפלו החמשה בעבור שאחזו הקו שהי' כרוכה, והוסיפו על האורך להורות שאין המלה סמוכה והשני כפולים סגרוהו בסוף, והנה חצי אותיותיהם שרשים לעולם לא נגרעים ולא נוספים, אע"פ שיכפלו, כמו ח) ירקק, ט) שחרחרת, ח) ארמם, וזה הכפל לחסרון אם העיין והלמ"ד כפולים ואם נכפלו הפ"א והעיין יהי' הכפל לתרון, כמו י) יפישית, וככה יא) תשגשגי וחצי אותיות פעם שרשים ופעם משרתים, כראשית המלה או כסופה, וסימנים **כשתו"ל א"ב, המרן, כאש"ד** הו"א, שמי"י, או"ת, מבי"ן, השכ"ל, והנכון לכתור הקלים כמוצא להיותם משרתים בעבור שיבטאו כהם הרבה והנה תחלת האותיות ע"י ואחריו ד' ושניהם ככדים על כן לא ימצאו כמכתב נכרים, ולא יוכל לבטא כהם מי שאינו רגיל בנעוריו על כן כחרו העכרים האל"ף והה"א חצי זה המוצא שרש, וחציו משרת, ובהרו כאותיות ההי"ך הראשונים והם יו"ד גם כ"ף להיות סמוכים אל הראשונים הנכחרים, וכחרו מאותיות הלשון שנים קרובים מהצים, והם נו"ן וגם תי"ו, ובעבור שהם חמשה והלמ"ר קל על הלשון שמוהו מהמשרתים, ובעבור היותו אמצעי שמוהו למעלה על כל האותיות וקראוהו למ"ד, מגזרת לימוד כי עקרו לדעת, למה הי' הדבר והוא הסוד הנכבד, ע"כ יב) אמרו לי וחבריו, ובעבור היות אותיות השנים קשים, גם התחכרם קשה ע"כ שמו הרי' שרשים, ושמו השי"ן לברו משרת, ושרותו מעט, תחת אשר, יג) שככה לו, ט) שלמה אהיה, יד) כשגם הוא. כי זי"ן וצ"י ומס"ך שהם אותיות השריקה קשים מאד, ג"כ אות

א) תהלים ט"ו, ב) עס קל"ט, ג) עס מ"ט, ד) כראשית ה', ה) תהלים ע"ג, ו) שמות י"ט, ז) דברים ט"ו, ח) ויקרא י"ג, ט) עס"ג א"י, י) תהלים מ"ה, יא) יעשי י"ו, יב) כראשית כ', יג) תהלים קמ"ד, יד) כראשית ו',

הריוש, והעד הנערים הקטנים שלא יוכלו לבטא בו עד שיתגדלו ויתחוקו חבלי המות, ע"כ הוצרכו לשום השלשה אותיות השפה משרתים והגיתו אחד שרש והוא הפ"א ובעבור, היות האל"ף הקל הגרון, והוא לפני ההיא ע"כ שמוהו בראש, ושמו אחריו אות שהשפה שהוא הרחוק, וככה אחר ההיא הוי"ו, ואחר העי"ן פ"א, והנה אי"כ שנים משרתים, וכנגדם ג"ר שרשיים מהח"ך והלשון, ואחר כן ה"ו משרתים, וכנגדם ז"ה שרשיים, ובעבור כי אות ט' כתחלה תחת ת' חשבוהו כמו משרת, ואחריו ו' כ' ל' מ' נ' והנה ששה משרתים, ואחריהם ששה שרשיים, ס' ע' פ' צ' ק' ר', ובעבור כי האל"ף תחלת כל אותיות, לא ישית באחרונה רק כראשונה, ואות תי"ו ישרת כראשית המלה ובאחריותו, ובעבור כי זה האות דומה להיות כמכתב היה הסימן לשון נקבה, ושם ההיא הנעלם אות נראה, חכמה, א) חכמת לך, והיא עשה, שגם היא נעלם שכתיו עשתה, כנתה, גם יש לחסוה מן היא ב) גרש האטה הוואת ששכ ה' נראה, שתי האמהות, ונקרא תי"ו בעבור הקו הנוסף על הה"א, ועתה אדבר על האותיות המשך, שהם יסוד השם הנכבד, ואומר כי האל"ף ראוייה להיות סימן המדבר המסל, והיא כוללת זכר ונקבה וההיא כאחרונה נת, גם במפיק סימן לשון נקבה, והוי"ו כאחרונה עם חוסם לזכר, ירו, רגלו, או עם שודק, ג) יסובכנהו, יכוננהו, ינצרנהו, והיוד תחלתו זכר, יעשה, וסופו לשון נקבה, ודעי, וראי, ודע כי האל"ף באחרונה, לעולם נת נעלם, ולא כן חבריו שהם הוי"ו, ואין צורך להזכיר כי אותיות אה"י מתחלצים ומתחפזים ופעם נוספים, ופעם נגרעים, ד) ישי, ואישי ה) האסון ו) ההסון, יקראון, ליסרא, ז) ולעששא תמרו, ויש נכתב ולא נקרא כמו, כדאי, רק האל"ף עקר, שנוסף כמו נקיא, ח) ההלכוא, אפוא, ויש מוכלע ברגש כמו ט) אם לא ישיש עליהם, כהתבלע יוד י) כתרם אצ"ר יא) כי אצ"ק סים, גם יש היא מתבלע כהיא יכ) ננבתה סופה, יג) אשר אהכתך יקרתך וככה יד) ישמרנך בעליו, הדגש לההסרון היא ישמרנהו, ואין צורך להאריך, וכבר הזכרתי למה נבחרו להיותם כמספר, ראשון, כי האחד סכת המספר, ואיננו מספר, והעשרה דומה לאחד, כי הוא כולל האחרים והוא ראש העשרות, וחמשה וששה חשכון עגול, כי שניהם אמצעים ודע כי האורך קו בין שתי נקודות, והרוחב שני קוים, והנה זה שטח, והנה כגוף יש לו שני פאות, וככה הקוים כראשית ר"ל האל"ף והוא נושא את המקרים, כרכור טו) אנכי שהוא נושא כל התשעה, והגוף מתחלק לחלקים רבים אין קץ לו ע"כ קראו שמו אל"ף, ופירוש היא הצורה כמו הנה, והיא שני קוים, יש לה מקצוע, ויש קו אחר קרוב אליו עשו, ע"כ ה' היא ס"י הנקבה כאחרונה, טו) ורוח עכרה, נערה, אלמנה, והוי"ו כרמות ווי העמודים, ונכפל להרכיב השפתים ובעבור היות ההיא לנקבה, ה' זה סימן לזכרים, ישמרנהו, ויחייהו, וירפחהו, ובעבור הרכב היה לשון רכים כאחרונה גם נקבות, עשו, טוה, וכראשונה, ראובן ושבעון, והשתנה הוי"ו כהתחברו עם חבריו, ודע כי ההיא הנוסף כראשונה על שני דרכים, דבר נמצא כה"א הרעת, או שאלה, אם תוא נמצא, כה"א חתומא ויש כיניהם הפרש כנקור, והיוד ישרת כראשונה ובאחרונה, והנה כראשיתו ס"י לשון זכר ויחיד ורבים שאינם עם המדבר, והוא הוא

(א) שמות ל"ה, ב) כראשית כ"א, ג) דכרים ל"ב, ד) דהיא כ"ה, ה) ירמיה ל"ב, ו) שמואל ב ר"ה, ז) שם י"ט, ח) יהושע י"ט, ט) ירמיה מ"ט, י) שם א"ל, יא) ישעיה מ"ד, יב) איוב כ"א, יג) רות ד' יד) שמות כ"א, טו) שם כ"ל, טז) איוב ל"ה

כַּמְשֵׁבָה, ע"כ הוא הפך אחד, ובאחרונה דומה לאחד, כי היוד סי' המדבר זכר או נקבה יִדְי רַנְלִי ונראית היוד לשון רבים, ובסמוך היוד הנעלם א) יִדְי נשים: והחשבון יסודו עשרה, כי כל השבון שהוא אחריו הוא חלק או תלקים סמנו, או מתחדש בעבור כפלו, או בעבור מחברתו אל אחריו או בהתחבר השנים ררכים, ועוד ירוע כי ג'לל הרוח והאש אחד גם כן גלגל הסיס והארין, ומקיסים אותה ח' גלגלים כראיות גסורות והנה הכל עשרה, ע"כ צורות יויד כרמות קו עגול שהוא מקוף כל אשר כתובו ופירוש קלה, סגורת *) והתורה השנית שתי *) תורות, והנה התל שלמעלה האחר קדש, ואם יחל שלמטה מהעמוד כנגרו, הנה העשירי קדש ע"כ ה' הכבור והעשירי קדש והנה ספאה אחרת האהדים תשעה, כי עשרה התלת בלל, והאחר אינו מספר, והנה השסנה הם הספרים, והארבעה ראשונים, והם שנים ושלשה, וחמשה ושבעה וכאשר תחבר האחד שהוא שרש וטרובע ויסוד ומעוקב, אל טרובע ראש חשבון הוונות הנה יעלה ה"א, ואם תחברנו אל טרובע ראש חשבון שאינו זוג, הנה יויד, והנה השם הנכבר וכאשר תחברנו אל טרובע ה"א, הנה החשבון כל השם, וככה חשבון שתי האותיות בסכמא, וכאשר תחברנו אל טרובע ז', הנה חמשים שנת היובל קדש, וככה יום חג שבועות, והנה סוד חמשה כולל כל הספרים אשר לפניו והשם היחיד כמספר השלשה אותיות, והנה חצי כל השם בחכרך כל הספרים אשר לפניו, ויעלה מאה ועשרים, וככה מספר המרובעים בוונות בחשעת הספרים שהם כחשבון עגול ככפלו, וכאשר תחבר האחרים מאה וששים וחמש, וככה יעלה כפל החצי הראשון על החצי וכאשר תחבר טרובע האות הראשון כטרובע השנים נחברים, או תמצא מעוקב האות השני, וכאשר תחבר טרובע השנים נחברים כטרובע השלשה נחברים, או תמצא מעוקב האות השלישי, וסוד העשרה עור אפרש הנה, ירוע כי טרובע צלע המשולש השוה בתוך העגול כטרובע, עמור המשולש השוה ככל צלע אלכסון העגול כאשר הוא טרובע עמור המשולש השוה שלשת רביעיות טרובע הצלע, וכאשר נוציא יתר כשלישית האלכסון יהי טרובע היתר עם טרובע החצי כמו טרובע אלכסון העגול, וכחשבון אחר לא יעלה ככה רק פחות או יתר, וכעגול שהוא אלכסונו עשרה, בהוציאך החצי של שתי שלישיות האלכסון או תמצא שכרי המשולש או שכרי הצלע המרובע כקו העגול על כן טרובע קו משולש שוה בעגול אלכסונו, חמשה עשר חמשת אלפים כלי תוספות או מנרעת, וטרובע עגול שאלכסונו עשרה הם תשע מאות ושמונים ושבעה וחמש תשיעיות ושמונה תשעיות התשיעית והשרש אחד ושלשים סעלות וחמשה ועשרים ראשונים וחמשה ושלשים שניים גם חמשה שלישיים וכאשר תחבר מספר כל השם יעלה שנים ושבעים, ע"כ אמרו הקרמונים ב) כי הוא השם המפורש, וכל עגול שאלכסונו פחות מעשרה יהיו שכרי המשולש השוה לקו העגול בערך העגול אל עשרה והפך זה בהיותו יתר מעשרה;

השערי השנים עשר כדרך השם הנשגב לבדו, אלהי עולם שוכן עד ויושב קדם סלה ולא ישתנה בעבור העומדים למענה; הקרובים אליו או בעבור

הנבראים לכבודו ביד הנבדדים, וככה אמר המשורר ג) כי הוא צוה ונבראו, ואתן לך משל בגופות העליונים, כי כוכבי הגלגל הגדול הסוף תנועתה אחת, וערך סרחם זה

א) ח'כה ד', ב) סי' הכהיר מ"ז, *) נ"א והתודה *) תודות ע"י כסי' ה'לכות ד"מה ג) תהלים קמ"ה.

אל זה אחת שזה לעולם, ותנועת השבעה משרתים עומדת גם היא על דרך אחת, כל אחד מהם כנגדו, רק תנועתם בנגד מוצק הארץ משתנה, כי יש מהם ישירים בהליכתם פעם כסדורה פעם בהתמסרה, ופעם עומדים, ופעם שבים אחורנית ומערכת זה אל זה משתנה עד אין קץ. פעם מתחברים ופעם מתפרדים, ופעם בלי מבט ופעם כשבעה מבטים ופעם עולים ויורדים, כגדול ובקטן, ופעם בקו (הפולות), ופעם שמאליים או ימיניים והם כעצמם לא יחלו ולא יכלו ולא יוסף אורח ולא יחסר רק בנגד מראה העין, והלכנה כמדרגה השפלה כי ישתנה אורה כפי מרחקה מהשמש, ויקרה לתנועותיה, כל מה שיקרה למשרתים ויותר ובעבור כל אלה הדברים הנזכרים גם אחרים ישתנו כל הנולדים בארץ מהסקורות והצמחים והחיים, כי לא יתכן שתמצא מערכת שזה לאחת כרכבות אלף אלפי שנים, ע"כ כתוב בספר יצירה עד אחד עשר שאין הפה יכול לדבר ולא האוזן יכולה לשמוע, אם כן, במספר זה, אף כי במספר רב מחול ימים, ובעבור שאין בארץ דבר עומד, רק נשבת האדם לבדו, על כן לא תמצא השם הנכבד נזכר במעשה בראשית. רק מלת אלהים, שגם השם נקרא על שם, כדמות הדברים שיקראו שמה, ולשון. ע"כ אמרו חכמינו ז"ל (א) נקרא שם מלא על עולם מלא ונקרא עם אלקים עד שנולד קין, וכראות תוה כי מין האדם עומד כהוליד קין, ע"כ אמרה (ב) קניתי איש את ה' ובעבור זה לא הזכיר משה לפי'ה רק השם הנכבד שהוא אלקי העברים שיוכל הסקבל כמו בארץ לחדש מופתים, ע"כ לא תמצאו זה השם כספר קהלת, כי הוא דבר על חכמת האלקים והכח שקבל הכל לא היה כמשה, ע"כ אמר יתרו (ג) עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלקים והשם, הוא אלקי אלקים, ופעם שהוא שם עצם ופעם שם תואר, והעד ה' צבאות וכמו נקרא שם בדרך הארץ, ככתוב בדברי הימים, ובאורש' בספר שמואל למה נקרא שם, (ד) שם ה' צבאות וישב הכרובים עליו, כמו (ה) אהיה אשר אהיה, וככה (ו) באור שבעת הימים פני שבעה ימים ויום הוסיף האור ושבעיני עבד, וככה (ז) ונלחם עמו עם מלך הצפון (ח) וסתוכה בעין החשמל מתוך האש, ועתה שים לבך כי האחד סוד כל חשבון, והנה איננו חשבון כי הוא עומד כעצמו, ואין צורך לו לאשר הם אחריו, גם כל חשבון הוא מחובר מאחדים, וכל חשבון יעשה משתי פאותיו מה שיעשה האחד בפאה אחת, מפאת הנמצאים בעבורו, ע"כ קראו חכמי התשיעה, האדם עירם קטן וזה סוד מטטרון שר הפנים, וזה סוד שאמרו חז"ל בחבשה דברים, ע"כ כתוב בשיעור קומה ט) אמר רבי ישמעאל כל הודע שיעורו שר יוצר בראשית מוכשת לו שהוא כן העולם הבא ואני ועקיבה ערבים ברכי, ומה הדרך יוכל המשביל לדעת האחד מפאת שהכל בו הוא דבק רק מפאת הטוב כולו אין כז' נכבא לרעתו, והמשל באור השמש שעוברת על פני שתום העין ולא יוכל לראות פני השמש רק שיעבור ע"כ כתיב (י) אני אעביר כל טובי על פניך, והנה הדבקו כטוב כלו כדמות הפנים, והדבק הנבראים כי כדמות אחורים וזה (י) וראית את אחורי, וזה המשל כאדם, כי המדבר אדם והשומע אדם, ואשר לבד חכמת הנפש וכל להבין אלה הדברים, כי אינם גופות ולא כגופות, ובעבור היות הסכה רחוקה וקרובה, ע"כ אמרו העברים (יא) כי חלק ה' עמו (יב) ה' זאת חלקי ובוסי (יג) חלקי ה' אמרה נפשי וכתיב (יד) והם עמך ונתלתך וכתיב (טו) ה' הוא נחלתו ודרך אחרת גם היא (טז) אמת כתיב (טז) כרוך ה' צורי וכתיב אחר (יז) אלקי צורי אחסה בו וכן (יח) הוא תהלתך (יט), אלקי תהלתי, וכתיב (טו) חסדי ובצדוהי וכתיב (כ), אלקי חסדי ע"כ סוד התפלות (לומר כא) ארומבך אלקי המלך (כב) כרכו ה' מלאכיו (כג) גדלו לה' אתי והסוד הזה עקר כל זה השער (כד) זה השער לה' צדיקים יבאו בו :

נשלם הספר והודית לה' לבדו: כי הפליא חסדו את אברהם עבדו:

א) בראשית רבה, י"ג ג, ב) בראשית ד', ג) שמות י"ח, ד) שז"ו (ה) שמות ג', ו) ישעיה ל"ו
 ז) דניאל י"ח, ח) יחזקאל א', ט) רויאל המלאך, כשני לשון י) שמות ל"ג, יא) דברים ל"ב,
 יב) תהלים ע"ז יג) איכה ג', יד) דברים ע"י, טו) שם י"ח, טז) תהלים קמ"ד יז) שז"ו כ"ב,
 יח) דברים י"י ט) תהלים ק"ע, כ) שם כ"ט, כא) שם קמ"ה, כב) שם ק"ג, כג) שם ל"ד, כד) שם ק"ה.